

הנה "תופר" יצחק כהן את ד"ר מאיה פורמן-רזניק. זה חומר מרתק לקריאה, ארוך ומחייב בקריאה מעמיקה. יצחק כהן נוקט בכל התרגילים של שופטים המעוניינים להגיע למסקנה מסוימת – ובסופו של טיעון ארוך, קובע שחוות הדעת של ד"ר זייצב עדיפה על חוות הדעת של ד"ר פורמן ומכאן שתאיר ראדה ז"ל, נרצחה בסכין יפנית ולא בסכין משוננת.

יצחק כהן (לקוח מהכרעת הדין השניה של בית המשפט המחוזי 24) לפברואר 2014):

סוגיית הלהב המשונן

9. לשם הכרעה בסוגיה זו יש להידרש תחילה לחוות דעתו של הפתולוג דר' זייצב בנושאים המשיקים.

דר' זייצב ביצע את הנתיחה בגופת המנוחה והגיש את חוות דעתו מיום 19.12.06, אשר סומנה ת/11, וכן השלמה לחוות דעתו מיום 03.01.07, אשר סומנה ת/665.

חוות הדעת של דר' זייצב מתארת את פצעי הסנטר כמפורט:

"2 פצעי חתך אופקיים מתלכדים נמצאים בקדמת הסנטר מימין, במרחק כ- 18.5 ס"מ מפסגת הקודקוד וסמוך לקו אמצעי קדמי, באורך עד כ- 3.5 ס"מ ובחלק הקדמי ביניהם נמצאת לשונית עור שמורה בצורת כעין משולש ברוחב עד כ- 0.2 ס"מ ועם צלעות באורך עד כ- 0.6 ס"מ, ועם שפה עליונה ישרה וקצוות חדים.

מהקצה השמאלי (של פצע החתך התחתון) לצד שמאל של הסנטר מתמשך פצע שריטה מעט אלכסוני מלמטה למעלה ומימין לשמאל, באורך כ- 0.5 ס"מ ומהקצה הימני (של פצע החתך העליון) בכיוון אחורה מתמשך פצע שריטה כמעט אופקי לא רצוף, באורך כ- 0.8 ס"מ בצבע חום כהה אדמדם.

מהשפה התחתונה (של פצע החתך התחתון) ובמרחק כ- 1 ס"מ מהקצה השמאלי, מתמשך פצע חתך נוסף, בכיוון מטה ושמאלה, באורך כ- 0.6 ס"מ עם שפות ישרות והקצוות חדים. בקרקעיתם נמצאת רקמת שומן תת עורית עם מעט דימום בצבע אדום בהיר" (ס' 3א לת/11).

ב. בסנטר מימין במרחק כ- 19.5 ס"מ מפסגת הקודקוד, כ- 3 ס"מ מקו אמצעי קדמי, נמצא פצע חתך אנכי, באורך כ- 0.5 ס"מ, עם שפות ישרות והקצוות חדים. בקרקעיתו נמצאת רקמת שומן תת עורית עם דימום בצבע אדום בהיר".

בהשלמה לחוות הדעת (ת/665) נקבע:

"על סמך תוצאות בדיקתי של סכינים יפניים ובהשוואה להערכת הלהב/ים שגרמו לפצעי החתך בגופתה של הנערה תאיר ראדה. הנני מחווה דעתי שהלהבים של סכינים יפניים או להבים דומים, יכלו לגרום לפצעי חתך בגופתה של המנוחה"

(מקום בו לא נאמר אחרת ההדגשות שלי - י.כ.).

10. עוד הונחה בפנינו חוות דעתו של דר' חן קוגל (סומנה נ/284, להלן: "קוגל"), אשר עניינה כיוון תנועת החיתוך שגרם לפצעים בצוואת המנוחה. חוות דעתו של דר' קוגל לא התייחסה לסוגיות אחרות, על אף שבפניו עמדה חוות דעתו של זייצב (ת/11), ההשלמה לחוות הדעת (ת/665) בנדון להב הסכין, כל תצלומי גופת המנוחה וכן עדות דר' זייצב בפנינו (ראו: ע' 2 לנ/284).

11. בנוסף הוגשה חוות דעתו של מר אלכס פלג (נ/185, להלן: "פלג"), אשר קבעה בין היתר כי בפצע החתך מתחת לשפתייה של המנוחה ניתן להבחין בסימנים לפיהם להב הסכין משונן ולא חד (עמ' 11-12 לחוות הדעת). כמבואר בהכרעת הדין העיקרית, ראינו לדחות מכל וכל חוות דעת זו בנושא רפואי משפטי גרידא, שעה שלעד לא הייתה כל הכשרה או מומחיות לקביעה מעין זו (ראו בהרחבה פרק טו' להכרעת הדין. יובהר, מקום בו הכרעת הדין המשלימה מפנה לעמודים בהכרעת הדין העיקרית, הרי שמדובר במספור העמודים כפי המפורסם באתר "נבו" – י.כ.).

12. כפי שמבואר בחוות דעתה של דר' פורמן, דיסטלית לפצע הרלוונטי, מצויים שני צברים נוספים של פצעים פסים מקבילים עם מרווחים כמעט קבועים בניהם. צברים אלו סומנו רצפים ב' וג' וניתן לראותם כאשר מגדילים את התמונה במדיה דיגיטאלית. ההגנה טוענה בסיכומיה כי חוות דעתו של דר' זייצב "נגזרה מכך שלא הבחין בקבוצת הפצעים שסומנו ב' וג'".

עוד נטען, ההגנה ביקשה בעניין זה להעיד את דר' חן קוגל אשר מסכים לכאורה עם חוות דעתה של דר' פורמן, אלא שביהמ"ש החליט שלא לזמנו לעדות.

לנטען, יש לבכר את חוות דעתה של דר' פורמן. מדובר ברופאה משפטית מזה 13 שנה, חוות דעתה נתמכה בספרות מקצועית בניגוד לחוות דעתו של דר' זייצב וככלל, דר' פורמן הבחינה בשלושת צברי החתכים לרבות השניים אשר דר' זייצב לכאורה החמיץ, בכך, יתרון לגרסתה.

הכרעה בין חוות דעת המומחים:

13. ראש וראשון נדגיש, בפנינו למעשה שתי חוות דעת סותרות, האחת של דר' זייצב (ת/11 ות/665) ולעומתה חוות דעת דר' פורמן (נ/328). איננו מוצאים תימוכין לטענה לפיה המחלוקת בין המומחים הינה רק באשר לצבר הפצעים הראשון (אשר סומן בחוות דעת דר' פורמן א') מאחר ודר' זייצב "החמיץ" למעשה פצעים אלו.

כפי שיבואר בהמשך, גם דר' קוגל בחן את תצלום פצעי המנוחה בהגדלה ולא הסיק מסקנה כלשהי מפצעים אלה, משמע אף הוא "החמיץ" נתון זה. כך או כך, בניגוד לצבר א' שהינו בולט ומציג רצף נקודות פציעה אדומים כ"זנב" החתך בסנטר המנוחה, מדובר בסימנים עדינים ושטחיים אשר כלל לא חדרו את פני העור וספק אם ניתן לכנותם "פציעה". לא מצאתי כל הסבר מדוע המומחית סבורה כי מדובר בסימנים אשר נגרמו מסכין ולא מאובייקט אחר וקביעתה בעניין זה אינה משכנעת.

המומחית מדגימה בחוות דעתה את מסקנותיה באמצעות שתי תמונות: האחת; תמונת פצע ממנו נגרר רצף נקודות פציעה נוספות (בדומה לצבר א'), השנייה; תמונה מספרו של Spitz המציגה סימני גרירת סכין משוננת על פני צוואר קורבן. בתמונה השנייה ניכר כי סימני הגרירה הם פצעים של ממש, חדרו את עור הקורבן, וכולם יוצאים מהפצע העיקרי ולא תחתיו או מקבילים לו, אין מדובר בדמיון ולו רחוק לצבר הפצעים שהוגדר ב' וג'.

המומחית אף עומתה עם הטענה כי כלל לא מדובר בסימני סכין אלא אולי, בסימני התייבשות של העור וענתה כי היא לא מכירה מבדיקת גופות או תיקים תופעה של התייבשות אקראית (עמ' 1883 לפרוטוקול, ש' 20-25). ואולם המומחית עצמה מציינת כי מדובר בצבר פצעים כה עדין עד כי לא ניתן להבחין בו אלא בהגדלת תמונות המדיה כאשר גם בחוות הדעת הגדירה את הפצעים: "פצעי שפשוף התייבשות עור שטחיים מאוד" (עמ' 2 לנ/328).

לא מצאתי כל הסבר לקביעה פוזיטיבית כי מדובר בסימני גרירת סכין דווקא, כאשר מדובר בקביעה שאינה נשענת על כל אסמכתא מהספרות המקצועית אלא על תצלום שהינו בבחינת אין הנדון דומה לראיה.

14. כך או כך, אין כל מחלוקת בין הצדדים כי דר' זייצב תיאר בפרוטרוט את צבר הפצעים המוגדר א', צבר דומיננטי אשר ניכר לעין והוא אשר הביא את ההגנה לגשת ולפנות בחוות דעת רפואית לגביו.

כן אין מחלוקת כי דר' זייצב קבע למעשה בחוות דעתו כי גם צבר זה, יכול ונגרם באמצעות סכין יפנית (ת/665 עמ' 3).

15. בבוא בית המשפט להכריע בין מומחים, עליו להפעיל שיקול דעת שיפוטי, כך שעדותו של המומחה תבחן בשני מישורים: האחד, מישור המהימנות האישית, כבחינת עדותו של כל עד, ומישור האמינות המקצועית, כאשר על בית המשפט לבחון את עדות המומחים על רקע יתר הראיות בתיק.

בהקשר זה יפים לעניינו דברי כב' השופט שהם בע"פ 5656/11 אלכסיי שולמן נ' מדינת ישראל, [פורסם בנבו] פסקה 18 (5.8.12):

"מושכלות ראשונים הם כי ההכרעה השיפוטית נתונה תמיד בידי בית-המשפט ולא בידי המומחים המעידים לפניו. כאשר מוצגות בפני בית-המשפט עדויות נוגדות של מומחים, בעניין השנוי במחלוקת, יכריע בית-המשפט בין העמדות השונות בהתחשב במהימנות האישית ובאמינות המקצועית של המומחים, אך גם, ובעיקר, בהתחשב בכוחן המשכנע של העמדות שהוצגו לפניו, בהתאם ליתר הראיות שבתיק, ולפי ניסיון החיים והשכל הישר".

כפי שיבואר להלן, לאחר בחינת חוות דעת המומחים לרבות האסמכתאות והמוצגים, אני מעדיף ללא כל היסוס, את חוות דעתו של דר' זייצב בעניין זה, כדי קביעה כי הפצע בסנטר המנוחה אינו מעיד בהכרח על שימוש בלהב סכין משוננת.

מסקנה זו מבוססת על מספר אדנים:

א. ניסיון מקצועי

16. דר' זייצב הוסמך כרופא בשנת 1985 עוסק ברפואה משפטית החל משנת 1989, כאשר בין השנים 1985-1989 עסק בפתולוגיה. לעומתו דר' פורמן סיימה את לימודי הרפואה בשנת 2001 והוסמכה לרפואה משפטית רק בשנת 2007. דר' פורמן ציינה בחקירתה הנגדית כי בין השנים 2001-2006 עבדה במכון לרפואה משפטית כמתמחה של דר' קוגל וסמוך ממש לקבלת הסמכתה כרופאה משפטית, עזבה את המכון לרפואה משפטית (להלן: "המכון") והחלה לעבוד בחברת "מדן" (חברה פרטית אשר רופאיה אינם מבצעים נתיחות אלא רק נוכחים בהן). מד"ן העסיקה למעשה שני רופאים משפטיים בלבד – דר' קוגל ודר' פורמן בסיוע רופאה נוספת לעיתים (עמ' 1856-1857 לפרוטוקול).

אם כן בפנינו חוות דעת דר' זייצב, הרופא אשר ביצע את הנתיחה בגופת המנוחה – רופא משפטי, אשר נכון למועד מתן חוות דעתו, שימש כרופא משפטי מקצועי, המבצע נתיחות כחלק שגרתי במהלך עבודתו. לעומת דר' פורמן - רופאה משפטית צעירה אשר למעשה, מעולם לא ביצעה לבדה הליך נתיחה כרופאה מומחית ואשר חוות דעתה נערכה לאור ממצאים צילומיים שבתיק.

מובן כי נתונים כשלעצמם, אין בהם די כדי הכרעה בין חוות דעת מקצועיות שונות, אלא שנוכחנו בפגמים רבים ונוספים בהמשך עדות דר' פורמן:

ב. מהימנות אישית

17. תשובותיה של מומחית ההגנה היו לא אחת מהוססות, לא אמינות ומתפתלות באופן שהעייב על אמינותה כעדה. כך למשל דר' פורמן תיארה כיצד במהלך עבודתה במד"ן (החל משנת 2007) חלקה חדר יחד עם דר' קוגל (עמ' 1858 לפרוטוקול ש' 2). העדה תיארה את מהלך העבודה במד"ן:

"אנחנו נוהגים לקבל תיקים, לדון בהם, לייעץ לעורכי הדין על פי שאלתם, אני חייבת לציין שרוב התיקים מסתיימים בייעוץ ולא במתן חוות דעת..."

ש: כלומר התיק מגיע, שניכם יושבים עליו ואז מתקבלת החלטה מי יגיש את חוות הדעת?

ת: כן.

ש: את מי בדרך כלל עורכי הדין נהגו לבקש, אותך או את דר' קוגל?

ת: יש כאלה ויש כאלה... תלוי בעורכי הדין לעיתים ביקשו את דר' קוגל בפלילי, יש בין האזרחיים ביקשו אותי יותר.

ש: האם לאחר שאת או דר' קוגל הייתם כותבים את חוות הדעת, הקולגה היה עובר עליה, מעיין בה, מאשר אותה?

ת: לפעמים. לצערי בשל עומס עבודה זה לא היה מתבצע בכל תיק אבל כשזה הזדמן והתיק היה בעל משמעות אז בהחלט היינו עוברים על חוות הדעת זו על זה ולהפך" (ע' 1858 לפרוטוקול ש' 20-3).

העדה ציינה כי החומר ששימש כבסיס לעריכת חוות דעתה (דיסק התמונות, התצלומים, פרוטוקול עדות דר' זייצב בפנינו וכיוצ"ב) נלקח למעשה מתיק עבודתו של דר' קוגל אשר כאמור, בשנת 2009 מסר חוות דעת בתיק זה בסוגיית כיווני החתך (ראו: עמ' 1859 לפרוטוקול).

עוד ציינה כי עובר למתן חוות דעתו של דר' קוגל, נכחה בפגישתו יחד עם עו"ד שפיגל, ב"כ הנאשם ואף צפתה בתמונות הזירה (ראו: עמ' 1861 לפרוטוקול, ש' 5-3). בהמשך הזכירה כי קראה את פרוטוקול עדות דר' קוגל בפנינו אף שלא ציינה נתון זה בחוות דעתה (שם, ש' 17-14). אלא שבאופן תמוה טענה כי מעולם לא קראה את חוות דעתו של דר' קוגל, לא במהלך התמחותה, עת עבדה לצידו, ואף לא בשלב עריכת חוות הדעת לאחר מתן הכרעת הדין.

העדה סיפקה הסבר רעוע לשאלה מדוע לא קראה את חוות הדעת הרלוונטית:

"לצערי, בעומס העבודה לא התאפשר לי ביחוד כאשר חוות הדעת של דר' קוגל הן ארוכות" (ע' 1862, ש' 3).

בנסיבות בהן דר' פורמן ציינה מפורשות כי קראה את פרוטוקול עדותו של דר' קוגל בפנינו, פרוטוקול הנפרש על פני 17 עמודים, תשובת העדה לפיה לא קראה את חוות הדעת עצמה הנפרשת על פני 9 עמודים, תמוהה בלשון המעטה. מדובר בתיק אשר אין זה סוד כי עורר עניין ציבורי ותקשורתי רב. העדה עצמה נכחה בפגישת העבודה של סגור הנאשם עם דר' קוגל, עימו היא עובדת באופן צמוד ויושבת עימו בחדר אחד. המומחית לקחה את החומר הרלוונטי לחוות דעתה מתוך תיק העבודה של דר' קוגל עצמו, נחשפה לתמונות הזירה, שוחחה אף לאחרונה עם דר' קוגל על ממצאיה בתיק (כפי שהיא עצמה העידה ראו: עמ' 1861 לפרוטוקול, ש' 17) וציינה כי בתיקים בעלי משמעות "בהחלט היינו עוברים על חוות הדעת זו על זה ולהפך" (ע' 1858 לפרוטוקול ש' 19). אם כן, ממועד חוות דעתו של דר' קוגל ועד למועד עדותה של דר' פורמן בפנינו חלפו ארבע שנים בהן לא מצאה להתפנות לחוות הדעת עקב עומס עבודה.

מיותר להכביר מילים בעניין זה.

18. גם בהמשך ענתה העדה תשובות תמוהות על מנת שאלה תתאמנה לתשובותיה הראשונות.

כך למשל דר' פורמן העידה כי היא זוכרת בוודאות כי במהלך פגישתו של דר' קוגל עם עו"ד שפיגל, סוגיית הסכין המשוננת כלל לא נדונה (ע' 1862 לפרוטוקול, ש' 9) ודר' קוגל נדרש למעשה לחוות דעתו בעניינים ספציפיים אשר הוגדרו בפניו. כאשר עומתה עם עדותו של דר' קוגל בפנינו בה תיאר את דינאמיקת העבודה בה הוא מעיין בתיק וחווה דעתו היכן שמוצא לנכון, נשאלה:

"ש: דר' קוגל כאדם סביר יכול היה להבין מהפגישה שתפקידו לעבור על כל מה שיש ואם יש דברים לא נכונים להתריע עליהם ולציין אותם בחוות דעתו, לא הגבילו אותו לשאלה מסוימת?

ת: זה מה שאני מבינה מהעדות שלו.

ש: זה גם מה שאתם בדרך כלל עושים?

ת: לאחרונה לא

ש: ובאותה תקופה כן?

ת: אני לא יכולה להגיד שבעבור כל התיקים".

(ע' 1862 ש' 16-22).

המומחית אף נשאלה האם שאלה את דר' קוגל מדוע לא התייחס הוא לשאלת שינון הלהב בחוות דעתו וענתה כי מעולם לא שוחחה איתו על כך (ע' 1862 ש' 31 ואילך). המומחית הייתה ועודנה קשורה בקשר משמעותי לדר' קוגל ואף ציינה כי האחרון מסכים לחוות דעתה (ע' 1861, ש' 17). משמעות הדבר כי אך לאחרונה שוחחה עם דר' קוגל אודות הסוגיה המקצועית, עובדה המעמידה את כנות תשובתה בספק (זאת אציון, בלשון עדינה).

ג. מהימנות מקצועית

19. גם בנדון זה התרשמנו כי מדובר בעדות מגומגמת, לעיתים מביכה, אשר סודקת את איתנות ממצאי חוות הדעת.

דר' זייצב בהשלמה לחוות דעתו (ת/665) בה קבע כי פצעי המנוח יכולים היו להיגרם באמצעות סכין יפנית, בחן כמובן את סכיני הנאשם שנתפסו. דר' פורמן הסכימה כי ככלל, בעבודה רפואית משפטית, נהוג לבקש לבחון את המוצג לשם השוואתו לפצעי הקורבן (ראו: עמ' 1859 לפרוטוקול, ש' 23). עוד הוסיפה המומחית כי ביקשה את תצלומי הסכינים מב"כ הנאשם, אלא שהוא ציין כי הם אינם בידיו (שם, ש' 19).

המומחית נשאלה מדוע לא ביקשה לבחון את הסכינים עצמם וענתה:

"הרגשתי שאת התיאור של דר' זייצב את הסכינים הוא תיאור מספק... הוא תיאר סכינים יפניות שיש להם להב ישר ולאור הממצאים לא ראיתי צורך לבקש את הסכינים עצמם. באמת הייתי שמחה לראות את התמונות עם הסכינים

ש: את למעשה לא יודעת עד היום אם התיאור של דר' זייצב מדויק בכלל?

ת: לא, אני לא יודעת

ש: ובשביל מה רצית לראות את התמונות אם הרגשת שהתיאור מספק?

ת: כי זה חלק מהעבודה הנכונה. העבודה הנכונה ביותר היא לראות את התמונות ולבדוק שאכן הוא דייק" (עמ' 1859-1960, ש' 6-30).

אם כן, מפי המומחית עצמה נמצאנו למדים, כי בתיק רצח, בו חוות דעתה מוגשת כראיה חדשה הבאה כביכול לשפוך אור נכון על הסוגיה, לא התאמצה ולו במעט להשיג מוצגים שהם חלק אינהרנטי לעבודה רפואית משפטית תקינה, כפי שהיא עצמה מגדירה עבודה זו.

20. אין חולק כי הממצא מושא חוות הדעת הוא החתך בסנטר המנוחה, חתך קטן ושולי אשר ללא ספק לא גרם למות המנוחה אלא יכול ומהווה אינדיקציה לשימוש בסכין משוננת בשל שובל הפצע, בעניין זה נשאלה המומחית:

"האם זה לא רלוונטי שמתעסקים בגופה שיש עליה חתכים רבים וחמורים, להתייחס כשבודקים את סוג הסכין למכלול הפגיעות ולא רק לפצע אחד קטן?"

ת: זה נכון, ולכן עברתי על כל הפצעים בהגדלה אבל לא ציינתי זאת בחוות הדעת

ש: למה?

ת: אין בזה תועלת..

ש: אז למה לא הערת (צ"ל הארת, טעות במקור - י.כ.) את עיני ביהמ"ש שהחתך בצוואר הוא לא מסכין משוננת?

ת: זה לא נעשה" (עמ' 1869 לפרוטוקול, ש' 31-30,26-22)

שעה שהעדה עצמה מציינת כי למכלול הפצעים רלוונטיות להערכת חוות דעתה, תשובתה לעניין חוסר התועלת מהווה פגם.

21. כפי שציינה דר' פורמן, תצלומים שימשו אותה להכנת חוות הדעת הם תצלומי דר' זייצב אשר ביצע את הנתיחה עצמה (ראו: עמ' 1858 לפרוטוקול), כאשר התמונה המועתקת לחוות דעתה היא תמונה מס' 22 (סומנה ת/817).

בחוות הדעת מועתקת התמונה בחלקה השמאלי בלבד (המציג את סימני הגרירה הנטענים) בלבד כאשר צידה הימני של התמונה (המציג שריטה רציפה שאינה משוננת) קטוע. המומחית טענה כי קצהו הימני של הפצע, זה הלא משונן "אינו רלוונטי" (עמ' 1870 לפרוטוקול, ש' 25).

אכן, להוכחת טענתה רשאית המומחית להסתמך על חלק מסוים בפצע בו נראית לכאורה סימני גרירה ולהסיק מכך את מסקנותיה. עם זאת, קטיעת התמונה והשמטת חלקו הנגדי של הפצע בעייתית, השמטה העשויה ללמד על גישה מקצועית לקויה. גם מהזווית הימנית בתמונה ניתן תיאורטית להסיק פרטים על מנגנון הפציעה, לרבות אופן משיכת הסכין, הזווית בה ניצב הסכין ביחס לעור ושאלת הגרירה הנטענת. חיתוך התמונה כך שאינה מציגה את מלוא הפרטים מלמד על גישה מגויסת לתוצאה.

22. עוד בעניין זה עומתה המומחית עם הכרעת דינו של ביהמ"ש השלום בת"א בת"פ 3027/08 (סומן ת/820). במקרה שם הוגשה חוות דעתה של דר' רזניק לפיה הממצאים בגופו של נפגע מסוים אינם מתיישבים עם התחשמלות ממתח גבוה. בחוות הדעת צוין כי לא סביר כי כווייה בודדת, דוגמת זו ממנה סבל המתלונן, נגרמה מהתחשמלות. בהכרעת הדין ביקר ביהמ"ש מסקנה זו וקבע כי יש בה משום ניתוק מלאכותי שכן המומחית בהתייחסה לכווייה לבדה, התעלמה ממצאים נלווים נוספים כדוגמת "פרפור חדרים" ממנו סבל הנפגע (תופעה שלא נמצא לה כל הסבר קליני בנסיבות המקרה).

23. העדה הופנתה לחקירתה הנגדית בתיק אחר בו ביצעה את נתיחת הגופה, בהיותה מתמחה במכון (פ"ח ת"א) 1101/06 סומן ת/827, חוות הדעת סומנה ת/824).

כפי חוות הדעת (עליה חתום פרופ' היס על סמך תוצאות הנתיחה שביצעה דר' פורמן) הפצעים שנמצאו בגופת המנוח במקרה שם "היו יכולים להיגרם ע"י להב הסכינים כפי שהועברו לבדיקתנו" (עמ' 10 לת/824). הסכינים שנבחנו בעניין זה היו שני סכיני מטבח, האחד עם שפה קהה והאחר בעל שפה משוננת (תיאור המוצג בעמ' 9 לת/824).

כאמור, חוות הדעת שם לא קבעה קביעה פוזיטיבית לגבי דקירה בלהב משונן דווקא. בחקירתה הנגדית בתפ"ח 1101/06 הנ"ל, נדרשה דר' פורמן לסוגיה:

"ש:תראי לי בחוות הדעת את האינדיקציה שיש, שהחתך, שפצע הדקירה כלשהו נחתך עם שיניים, הרי כך, מידיעתי הרפואית משפטית, סכין עם שיניים צריכה לעשות שפה משוננת.. צריכה להיות אינדיקציה של השיניים בפצע הדקירה, אני צודק?"

ת: לא בהכרח. בהחלט הספרות אומרת דווקא ההיפך, שאין לדעת על פי פצע דקירה אם הוא משונן או לא.. אלא אם כן הוא נגרר על פני העור ואז הוא משאיר פצעי שפשוף מקבילים וכל עוד אין כזאת גרירה, קרוב לכמעט בלתי אפשרי להגיד כזה דבר... אין הבדל בין סכין משוננת לבין סכין עם להב חלק או ישר בעת פצע דקירה שהוא אנכי או אפילו נגרר רק עם החוד על פני העור" (עמ' 539).

דר' פורמן הופנתה לתמונת הגופה במקרה זה (סומנה ת/826) שם ניתן לראות פצע דקירה ממנו נמשך קו אשר דומה למקרה שבפנינו ונשאלה מדוע שם לא קבעה פוזיטיבית כי מדובר בלהב משונן אלא רק לא שללה זאת, עובדה העומדת בניגוד מוחלט למסקנתה הנחרצת כיום.

העדה השיבה:

"נכון, מה שאמרתי אז היה נכון לידע שלי ב-2007, מאז קראתי עוד ספרות ואני מאמינה שגם מגע בלבד על פני העור יותיר סימן".

דר' פורמן מציינת אם כן כי העידה בתיק רצח על בסיס מידע חסר ומסקנתה שם למעשה אינה מדויקת:

"ש: את כבר לא עומדת מאחורי מה שאמרתי?"

ת: אני חושבת שמה שאמרתי מהידע שלי אז היה מדויק

ש: והיום יש לך ידע שאנחנו צריכים להעדיף?

ת: הייתי רוצה, אני מקווה שכן" (עמ' 1879 לפרוטוקול, ש' 8-5).

בעניין זה יש לדחות את טענת הסנגורים בסיכומיהם לפיהם אין כל פגם בכך שרופא מעמיק את ידיעותיו במהלך השנים (ראו: ס' 28 לסיכומי ההגנה). דברים אלו נכונים למציאות בה הידע הרלוונטי השתכלל או התחדש במרוצת השנים. שעה שהעדה נדרשה אז לחוות דעת, אשר בין היתר, מתייחסת לסוגיית פצעים בדגש על שימוש בלהב משונן, הרי שהיא נדרשה למלוא הידע המקצועי בנדון.

המומחית נקטה בגישה רשלנית ואף שמדובר בדיני נפשות. על בסיס חוות דעת משפטית מהסוג הנדון ערכאה משפטית עלולה לשלוח חף מפשע למאסר לשנים ארוכות, לחלופין לשחרר אדם מסוכן לחופשי. איננו רואים במציאות זו כיצד ניתן ליתן אמון מקצועי בחוות דעת הנוקטת בלשון בוטה ובוטחת, כאשר אך לפני שנים אחדות סברה המומחית אחרת. מדובר לטעמי בכשל מקצועי מובהק, באורח חד משמעי ולא אחרת.

אם לא די בכך, העדה לא ציינה מהו החומר הרפואי הרלוונטי אשר התחדש לה לאחר מתן חוות דעתה בתפ"ח 1101/06, מעבר להפניה לאטלס רפואי בסיסי אשר בוודאי היה בנמצא אף במהלך עדותה אז (ראו: עמ' 1878 לפרוטוקול, ש' 28).

24. מעבר לכל הפגמים המקצועיים שנסקרו לעיל, וכעיקר, הרי שלא קיבלנו תשובה מספקת לשאלות ולסברות מדעיות איתם עומתה המומחית. כך למשל, העדה הופנתה לספרות מקצועית נוספת – ספרו של המלומד שפיץ "Medicolegal Investigation Of Death" (828/ת) המציין הפרעות ברצף החתך (ויצירת קווים במעין קווקו) עקב תזוזת הקורבן או התוקף, פציעה על אזור בעל גידים או עצמות, עור מתבגר וכו'.

עוד הופנתה העדה לפרק 16 בספר "Forensic Medicine And Toxicology" (הקטע הרלוונטי סומן ת/829) העוסק במאפייני חתכים ולפיו במקומות בהם העור רפוי ניתן יהיה לראות שולי חתך משוננים ולא דווקא כתוצאה משימוש בלהב משונן. המומחית השיבה כי בענייננו, מדובר בעור של ילדה צעירה שאינו מקומט (ע' 1879, לפרוטוקול, ש' 28) אולם לא מצאנו בדבריה מדוע היא שוללת כי ההפרעה ברצף החתך נגרמה מתזוזת המנוח או הקורבן או בשל התרופפות העור, לא בשל התבגרותו אלא לאור החתך שבוצע בו.

אין חולק כי הפצע אשר הביא למותה של המנוחה הוא פצע חתך בצווארה. המומחית הסכימה כי לא ניתן לדעת האם הפצע בסנטר נגרם לפני או אחרי הפצע העיקרי בצוואר (ע' 1886 לפרוטוקול, ש' 30). אם כן, כיצד ניתן לשלול כי במהלך התקיפה אחז הרוצח בצוואר המנוחה או בפניה, באופן ה"מקמט" את עור, כדי יצירת הפרעות ברצף החתך ואף שלא השתמש בסכין משוננת?

המומחית טענה בעניין זה:

"כשהתוקף זו והקורבן זו אני לא רואה דרך שייווצרו פצעים כ"כ אחידים ומקבילים. המקבילות שלהם היא כמעט, היא לא מושלמת, לא מדובר בפצעים אקראיים

ש: הפצעים לא מקבילים בכלל

ת: אני מסכימה שחלק מהם מתרחבים" (ע' 1884, ש' 15-19).

בד ובכד עם קביעתה כי מדובר בפצעים מקבילים באופן מושלם, וכאלה בעלי מרווחים זהים, הסכימה המומחית כי המרווחים אינם זהים אלא מתרחבים. עוד ציינה המומחית כי כלל לא מדדה את הרצף המתואר (ראו עמ' 1873 לפרוטוקול).

[במוסגר נעיר, לאור תשובתה ההגיונית של המומחית כי אין נפקות לשינויים זעירים לאור האלסטיות של העור (עמ' 1873 לפרוטוקול, ש' 13), איננו מוצאים להסיק מסקנות מהמדידות שערכה התביעה (סומנו ת/822, ת/830, ת/831), או מאי עריכתן ע"י המומחית. ואולם הניסוח החד משמעי והברור שבהגדרת הפצעים ע"י המומחית בחוות הדעת ואף שהגדרה זו אינה מדויקת בפועל, מלמד אף הוא על גישה שאינה אובייקטיבית כפי הנדרש ממומחה המעיד על סוגיה מקצועית].

25. לסיום נושא זה, לא אייתר דיון בטענת התביעה לסילוף הספרות המקצועית עליה נשענת חוות הדעת. כאמור, חוות דעתה של דר' פורמן, מתבססת בין היתר על השוואה למקרה שנדון ומצולם באטלס הרפואי (תמונה 2 לחוות הדעת נ/328) כאשר בתמונת הפצע שם, ניתן לראות סימני קווקו של להב משונן בדומה לפצע בסנטר המנוחה אשר סומן בחוות הדעת רצף א'. אין חולק כי הדוגמא שהובאה באטלס הינה אסמכתא לפצע דקירה ולא לפצע חתך כבענייננו.

התביעה בסיכומיה טענה כי מדובר בהשמטה מכוונת ובוטה של נתון שאינו מתיישב עם חוות הדעת. ההגנה טענה מאידך כי זיהוי מאפייני הסכין בהסתמך על בחינה חזותית של הפצע, לרבות בסוגיית שינונו של הלהב, אפשרי הן בפצע חתך והן בפצע דקירה. לפיכך, העובדה כי המומחית הביאה לחיזוק מסקנתה תמונה של פצע דקירה דווקא, אינה מעלה ואינה מורידה.

לאחר שעיינתי עיין היטב במקור הרפואי הרלוונטי (ת/823) לא ראיתי לקבוע חד משמעית כטענת התביעה כי המומחית השמיטה השמטה מכוונת ובוטה, את הקטע שאינו מתיישב עם חוות דעתה. המומחית עמדה על דעתה כי במידה והסכין נגררה על פני העור, אזי ניתן להסיק נתונים על סוגיית שינונו להב הסכין, הן בפצעי דקירה (Stab) והן בפצעי חתך (Cut). אכן פצעי דקירה (אנכיים לעור) מספקים מידע רב יותר מפצעי חתך (משיקים לעור) וככלל, קשה להגדיר את מימדי הכלי בפצעי חתך, אלא שהמומחית ציינה כי נתון להב הסכין נלמד במקרה זה מהותרת סימני גרירה (גרירה שאפשרית בשני המקרים) ובתשובתה זו תהנה מן הספק.

ד. מותר הראיות הרלוונטיות לסוגיה

26. כמבואר בעניין שולמן לעיל, על בית המשפט לבחון את חוות דעת מומחה השנויה במחלוקת בהתחשב בכוחן המשכנע של העמדות שהוצגו לפניו ובהתאם ליתר הראיות שבתיק.

מעבר לחוות דעתו של דר' זייצב אשר עיקריה נסקרו לעיל, ראיתי להרחיב בעניין עדותו של דר' חן קוגל בפנינו. דר' קוגל הגיש במסגרת ההליך העיקרי את חוות דעתו נ/284. חוות הדעת נערכה לאור ממצאי דר' זייצב לרבות חוות דעתו המשלימה לעניין הסכינים היפניות (ת/665) ולאחר התבוננות בדיסק המכיל את תצלומי הנתיחה. חוות הדעת עסקה למעשה בסוגיית תנועת הסכין שגרמה לפצעי החתך בצוואר המנוחה (עמ' 2 לנ/284). בחקירתו בפנינו, תיאר דר' קוגל כיצד התוודע לתיק לראשונה:

"הייתה ישיבה עם עו"ד שפיגל ודר' חיים סדובסקי. בישיבה הוא הציג את התמונות ואז אמרתי שאני חייב את הדיסק אבל נתתי כמה רעיונות ממה שראיתי בשלב הזה של.. שאלו אותי שאלות שונות שאינן בתחום מומחיותי.. בסופו של דבר ביקשתי להתמקד בדו"ח הנתיחה וזה מה שקרה" (עמ' 1751-1752 לפרוטוקול).

דר' קוגל נשאל האם מלבד סוגיית כיווני החתך, התבקש לתת חוות דעת בסוגיות נוספות וענה:

"הדינמיקה היא קצת אחרת. באים אלי עם תיק, אומרים לי תקרא ומה אתה יכול לומר על זה. לפעמים עולות שאלות מתוך זה, האם אני יכול להגיד את סוג הנשק, אני לא יכול להגיד. האם אני יכול להגיד את עוצמת הדקירות ואני לא יכול להגיד..

לא מבקשים ממני לחלוק, אומרים לי תגיד מה יש לך להגיד. אז אני חייב לומר שבהתחלה אין לי מה להגיד על דוח הנתיחה וזה נראה לי בסדר. כאשר יש שאלות שעולים מנתונים ידועים של פרטי החקירה, כמו שנשאלתי לגבי כיוון החתכים לגבי זה נתתי חוות דעת" (שם, ש' 12-19).

דר' קוגל העיד כי בחן את תמונות הנתיחה בהגדלה (עמ' 1764 לפרוטוקול, ש' 6).

עוד אציין כי חוות דעתו של אלכס פלג (נ/185) ציינה באשר לפצע בסנטר כי ניתן להבחין בסימנים לפיהם להב הסכין משונן ולא חד (עמ' 11-12 לחוות הדעת). אף המומחית פורמן ציינה בעדותה כי טרם הכנת חוות דעתו של דר' קוגל, נאמר להם כי אלכס פלג עוסק בסוגיית להב הסכין (עמ' 1863, ש' 13).

אם כן, אלכס פלג, הנעדר כל השכלה או ניסיון מתחום הרפואה המשפטית, הבחין בעניו בסימני השינון בסנטר המנוחה (סימנים בולטים אשר אין כל צורך במומחיות על מנת להבחין בהם) והסיק בראייתו כהדיוט כי הם מעידים על שימוש בלהב משונן. צוות ההגנה היה ער לטענה זו, נפגש עם דר' קוגל וביקש כי יחווה דעתו על ממצאי התיק. דר' קוגל, אשר בחן את התצלומים בהגדלה וקרא את חוות דעת דר' זייצב הקובעת כי הפצעים כולם יכול ונגרמו באמצעות סכין חדה, התבקש לחוות דעתו על ממצאי חוות הדעת, לא מצא לחלוק על קביעת דר' זייצב במסגרת חוות דעתו ואף העיד כי לא מצא פגם בחוות דעת זו.

לפיכך, מעבר לחוות דעתו של דר' זייצב קיימת חוות דעתו של דר' קוגל ועדותו בפנינו, כאשר במכלול, דר' קוגל הבחין בצבר הפצעים המקווקו, קרא את חוות הדעת הקובעת כי גם צבר זה יכול ונגרם באמצעות סכין חדה אך לא קבע קביעה נגדית לדר' זייצב.

המומחית טענה בעניין זה כי בפגישתה הראשונה עם הסנגורים נכח גם דר' קוגל, אשר הסכים מיד כי מדובר בסכין משוננת (עמ' 1866 לפרוטוקול, ש' 11) כאשר בהמשך הגדילה את התמונות, הבחינה בצברי הפצעים המכונים ב' וג' וקיבלה חיזוק לסברתה. גם הסנגורים עצמם טענו כי ידוע להם שדר' קוגל מסכים לחוות דעת המומחית. מאידך, במהלך שמיעת עדות המומחית, הוצג בפניה הניסוי אשר ערך דר' קוגל ואשר הוגש בהליך העיקרי (נ/284 א'). בניסוי זה נראה דר' קוגל מדגים חיתוך עוף בסכין יפנית על מנת להמחיש כיווני חתך.

עוד הוצג ראיון שנערך עם דר' קוגל בעניין זה עבור תוכנית טלוויזיה ולאחר מתן הכרעת הדין העיקרית (הראיון המוסרט סומן ת/816). בראיון זה נשאל קוגל האם החתך נעשה בסכין משוננת, והשיב: "אני לא יכול לקבוע" ושוב: "אי אפשר לקבוע".

הסנגורים בבקשתם מיום 23.06.13 פרשו כי תשובת דר' קוגל בראיון, התייחסה לחתך בצוואר ולא לחתך בסנטר. מדובר בהסבר מיתמם - איזה נפקות לשאלה האם פצע הצוואר נעשה בסכין משוננת, שעה שקיימת עדות לכאורה לפצע משונן במיקום אחר. הלוא הסנגורים עצמם נשענים בסיכומיהם על ההנחה כי העובדה שאחד החתכים בגופה של המנוחה נגרם באמצעות סכין משוננת, סותרת לטענתם להודאת הנאשם (ראו ס' 45 לסיכומים).

וידגש, איננו רואים להסיק מהמתואר לעיל מהי עמדתו של דר' קוגל בסוגיית הסכין המשונן ואף איננו נצרכים לעמדתו בעניין זה. הסנגורים בבקשתם זו ביקשו להעיד בשנית את דר' קוגל כאשר דחינו את בקשתם (יחד עם בקשת התביעה להעדת המומחה שור). מעבר למפורט בהחלטתנו מיום 19.07.13 בעניין זה, הרי שלא ראינו מקום לעריכת "מקצה שיפורים" ע"י ההגנה. ההגנה היא שבחירה להניח בפני בית המשפט חוות דעת של רופאה משפטית צעירה ולא של מומחה אחר ושיקוליה עימה. אף שכאמור דר' קוגל לא העיד מפורשות על סוגיה זו, עדיין בפנינו נתונים רבים המהווים אף הם "רעשי רקע" לחוות דעת המומחית וככאלה, נעזרנו בהם לביסוס מסקנתנו והערכתנו לחוות דעתה של דר' פורמן.

ה. סוגיית מוקדי הדימום בקרקפת-

27. כפי שקבע דר' זייצב בחוות דעתו, נמצאו שבעה מוקדי דימום בקרקפת המנוחה (ת/11, ס' 8). דר' פורמן ציינה בעדותה כי היא מסכימה עם דר' זייצב לעניין הפגיעות בקרקפת (ראו: עמ' 1856 לפרוטוקול). בחוות דעתה ציינה:

"דר' זייצב תיאר כי נמצאים לפחות 7 מוקדים - כלומר מדובר בממצאים נפרדים ולא מתוארת חפיפה בניהם. על פי תיאור זה ניתן להסיק לפיכך שארעו לפחות 7 חבלות קהות לראש. (הדגשה במקור - י.כ.)

פגיעות שהן גבוהות מאוד על פני הקרקפת, מעל אזור "שולי הכובע" דוגמת האזור הקודקודי לא סביר שיגרמו בעקבות נפילה מגובה עמידה בשל צורת הראש. לכן המצאות פגיעות בחלק הקודקודי הגבוה מתיישב עם חבלה ישירה (מכות לאזור זה)

ועוד:

"לאור זאת שחבלות נפרדות יותירו סימנים נפרדים ולא סביר שבעקבות חבלה אחת ייווצרו דימומים בלתי סדירים בשני אזורים לא רציפים בשכבה הפנימית של הקרקפת, סביר להניח שמדובר בלפחות שבע חבלות נפרדות" (נ/328 ע' 8).

28. דר' זייצב בעדותו תיאר את הפגיעות:

"זה אזור עורפי – קודקודי, הצד האחורי של הראש"

גם בהמשך, חזר וציין מיקום החבלות:

"זה עורף ושוליים תחתונים של הראש" (ראו עמ' 899 לפרוטוקול, ש' 26 וכן עמ' 900 ש' 5).

אין להכביר מילים בעניין זה.

הפתולוג הבחין וצילם מוקדים חבלתיים בחלק התחתון של הראש באזור העורף כאשר המומחית מציינת פגיעות בחלק הקודקודי הגבוה!

דר' פורמן העריכה את הפגיעות במיקום שגוי ועל בסיס זה הגיעה למסקנות רפואיות משפטיות הנוחות לטיעוני ההגנה. המומחית מבססת את מסקנתה המקצועית לעניין אי סבירות הפגיעות כתוצאה מנפילתה המנוחה, בשל מיקומן המוטעה בחלק הגבוה של הקרקפת.

דר' זייצב צפה בתמונת תא השירותים והסביר כי הפגיעה אפשרית בשל גודלו הקטן של התא והעצמים המצויים בו, עוד ציין כי הוא אינו שולל כי מדובר בשילוב חבלות ישירות ונפילות (ראו: ע' 900-899 לפרוטוקול). בנסיבות בהן אין מחלוקת כי המנוחה נאבקה בתוקף (ראו עניין פצעי ההגנה בידיה) ושעה שכפי דר' זייצב אפשרי כי מדובר בשילוב תקיפה ישירה ופגיעה מעצמים שבתא השירותים (לרבות דפנותיו), לא ראיתי כיצד נתון החבלות בקרקפת מסייע לטיעוני ההגנה ומוטב לו לא היה נשמע.

מכל האמור לעיל, מסקנת המומחית לא רק שאינה מועילה לביסוס טענות ההגנה לפגיעת התוקף את המנוחה באופן שאינו תואם כביכול את השחזור, אלא מהווה נדבך נוסף בהערכת חוות דעתה כלוקה בחוסר מקצועיות ואמינות.

1. סיכום – הכרעה בין חוות הדעת

29. אם כן, דר' זייצב - אשר ביצע את הנתיחה בגופת המנוחה, הבחין בשוליו המשוננים של הפצע, וקבע כי ייתכן ונגרם באמצעות סכין יפנית, קביעה המהימנה בעינינו.

התרשמותנו הינה כי מדובר בעדות מקצועית ואמינה, נטולת פניות, שבאה להביא בפני בית המשפט את חוות דעתו המקצועית כרופא משפטי, אשר ערך את הנתיחה וללא פניות.

הרושם הברור שנותר מעדותו וחוות דעתו של דר' זייצב, מהאופן בו התייחס לסוגיית שינון הסכין, מלמד על הכנות והמקצועיות שבחוות הדעת אשר ציינה את שאלת השימוש בסכין יפנית כאפשרית ובאופן ניטראלי, מבלי לנקוט בעמדה פוזיטיבית מובהקת.

30. חוות דעתה של ד"ר פורמן באה לחזק את טענות ההגנה אך למרבה הצער, מגמתית היא, מרובת כשלים מקצועיים וכשלי מהימנות וכמפורט לעיל.

מקרא חוות הדעת מגלה כי נתבקשה, באופן ספציפי, לבדוק האם אפשרי שסכין יפנית גרמה לממצא בסנטר המנוחה. ודוק, היא לא התבקשה לבדוק האם יתכן וסכין משוננת ביצעה את החתך אלא על דרך השלילה - האם אפשרי שסכין יפנית ביצעה את החתך – פרופזיציה מסוימת הנוחה להגנה וגורעת אף היא ממשקל חוות הדעת.

מעבר לכך וכמבואר, מצאנו בקיעים רבים מספור בתשובותיה במהלך חקירתה הנגדית, התנהלות המעידה על פגמים מקצועיים, אי דיוקים, תשובות שאינן מתיישבות עם שכל ישר ואף אי מענה ברובד המקצועי הפשוט לשאלות שהופנו אליה במהלך חקירתה, לרבות אלה אשר נשאלו ע"י ביהמ"ש עצמו. התרשמנו כי חוות הדעת מוטה, נוקטת בלשון חד משמעית ונחרצת בסוגיה, אשר הספרות המקצועית מעידה עליה ככזו, אשר קשה ואף נדיר להכריע בה, בפרט בנסיבות בהן הסוגיה כבר הונחה בעבר על שולחנו המקצועי של מאמנה דר' קוגל, והושארה ללא קביעה כלל.

אם לא די בכך, דר' פורמן ביססה את טיעוניה המקצועיים בסוגיית מוקדי הדימום בקרקפת על בסיס אבחנה שגויה לעניין מיקום החבלות. והרי ברופאה משפטית עסקינן.

31. סוף דבר, לא הונחה בפני כל תשתית ראויה לקביעה כי חתך כלשהו בגופת המנוחה נעשה בהכרח ע"י סכין משוננת. עוד אחדד כי בפני שני נתונים נבדלים: מחד, המנוחה נחתכה ונרצחה ע"י מכשיר חד כלשהו, מאידך וחשוב מכך, כלי הרצח מעולם לא נתפס.

הנאשם טען כי כלי הרצח הוא אחד מאותן סכינים יפניות שברשותו (ראו: ת/22, קלטת 1, ע' 119; ת/401 א', מ.ט. 165/06 (26), עמ' 18), הנאשם עצמו לא התייחס לסוג הלהב בחקירותיו.

אין חולק כי הנאשם השתמש במהלך עבודתו ולצורך עבודתו בסכין יפנית אותה החזיק בכליו, מדובר במספר סכינים יפניות בהן עשה שימוש ואשר היו ואף חלקן נתפס בארגז כלי העבודה שלו (ראו: ת/438, דו"ח תפיסת חפצי הנאשם אצל המעביד ג'נאח; ת/523).

איננו יכולים לשלול כי הנאשם השתמש בסכין יפנית בעלת להב משונן, פגום, קטוע או שחוק מחמת שימוש מאסיבי בעבודות הרצפות והקרמיקה שביצע. עוד לא ניתן לשלול כי צברים ב' וג', ככל ונגרמו מכלי הרצח, נגרמו כתוצאה מרפיון העור לאחר שנחתך, בשל קימוטו במאבק ועוד הסברים אופציונאליים נוספים שלא עלה בידי המומחית לשלול.

הקביעה הינה אם כן לאמור, כלי חד, שיכול והינו אף סכין יפנית. איננו יכולים לקבוע פוזיטיבית כי הנאשם עשה שימוש בסכין יפנית דווקא (נזכיר, הנאשם ציין בפני המדובר כי השתמש בסכין יפנית, בכל מקרה, לנאשם גם תחביב של איסוף סכינים).

מכל האמור לעיל לא ראינו לשנות מסקנתנו מהכרעת הדין המקורית בעניין זה.

פרופסור דנציגר נחלץ להגנתה של ד"ר מאיה פורמן-רזניק ומפרק את התפירה של יצחק כהן:

(ב2) כלי הרצח (להב הסכין)

הכרעתו של בית המשפט המחוזי

247. אחת הסוגיות שעמדו להכרעתו של בית המשפט המחוזי בהכרעת הדין הראשונה היא סוג הלהב שבאמצעותו בוצע הרצח. לפני בית המשפט הונחו שתי חוות דעת סותרות בנושא זה. חוות דעת משלימה [ת/665] מטעם מומחה התביעה, ד"ר זייצב, שנתבקש להעריך אם הפצעים שנמצאו על גופת המנוחה נגרמו מהסכינים היפניות שבהן השתמש המערער במהלך עבודתו. לצורך כך נמסרו לידי תשע סכינים יפניות שנתפסו בחזקת המערער, כולן בעלות להבים ישרים ולא משוננים, וכן מחסנית שבה להבים ישרים המיועדים לשימוש בסכינים יפניות. מסקנתו של ד"ר זייצב הייתה קצרה וברורה: "הנני מחווה דעתי שהלהבים של סכינים יפניים או להבים דומים, יכלו לגרום לפצעי חתך בגופתה של המנוחה". מנגד, מומחה ההגנה פלג טען במסגרת חוות דעתו [נ/185] כי בחתך שבסנטר המנוחה ניתן להבחין בסימנים המעידים על שימוש בלהב משונן ולא חד, זאת לפי סימני עקבות הלהב על פני המנוחה. בהתבסס על חוות דעת זו, ביקשה ההגנה לטעון כי אין התאמה בין הודאתו של המערער, שטען כי רצח את המנוחה באמצעות אחת מהסכינים היפניות ששימשו אותו בעבודתו, לבין הפצעים שעל גופת המנוחה. אזכיר כי להב הסכין ששימש לביצוע הרצח מעולם לא נמצא. על פי גרסת המערער, לאחר הרצח המשיך לעבוד עם הלהב ובהמשך היום זרק אותו בפסולת הקרמיקה שליד המקלט.

בית המשפט המחוזי דחה באופן גורף את כל ממצאיו של פלג לאחר שקבע כי הוא לוקה במקצועיותו ובאמינותו. בשאלת כלי הרצח בפרט, נקבע כי פלג נעדר את היכולת לקבוע ממצא בדבר סוג הלהב משום שאין לו כל ידע ברפואה משפטית. בית המשפט העדיף אפוא את חוות דעתו של ד"ר זייצב, ומסקנתו היתה כי לא נמצאה כל סתירה בין הודאת המערער לבין הממצאים האובייקטיביים, דהיינו פצעי החתך על גופת המנוחה והסכינים והלהבים שנמצאו ברשותו של המערער.

248. כזכור, ביום 15.11.2012 הגיש המערער בקשה להגשת ראיות נוספות בערעור. אחת מהראיות שאליהן התייחסה הבקשה היא חוות דעתה של המומחית לרפואה משפטית, ד"ר פורמן, בנוגע לחתך שנמצא בסנטרה של המנוחה. המערער טען כי חוות דעתה של ד"ר פורמן מצביעה על חוסר התאמה בין כלי הרצח שתואר בהודאתו – סכין יפנית מהסוג שנמצא ברשותו, לבין כלי הרצח המשוער על סמך נתיחת גופת המנוחה. בהחלטתנו מיום 17.3.2013 קיבלנו את הבקשה בהתייחס, בין היתר, לראיה זו והורנו לבית המשפט

המחוזי לגבות אותה ולבחון את השפעתה על מארג הראיות הכולל ועל תוצאת פסק הדין.

249. בחוות דעתה מיום 12.11.2012, שסומנה נ/328, סקרה ד"ר פורמן ספרות מקצועית רלוונטית ועל בסיסה ציינה כי "תצורת הפצע עצמו אינה מלמדת על סוג הסכין, אך אם היתה גרירה על פני העור גם אם קצרה מאד או מגע המותיר סימן אופייני, ניתן להסיק שמדובר בסכין משונן" [שם, עמ' 4]. ד"ר פורמן קבעה כי במקרה הנדון נמצאו בסמוך לפצע בסנטרה של המנוחה סימני גרירה על פני העור – סימני קווקו וכן סימנים נוספים של פצעים פסיים מקבילים. סימנים אלו אינם מאפיינים גרירה של סכין יפנית שאינה משוננת, ועל כן קבעה ד"ר פורמן כי הממצאים בסנטרה של המנוחה מתיישבים עם תנועה של להב משונן על פני העור. מסקנתה היתה כי כלל אין זה סביר שהחתך בסנטרה של המנוחה בוצע באמצעות סכין יפנית אלא תוך שימוש בסכין בעלת מרכיב משונן.

250. בפסק הדין המשלים ניגש בית המשפט המחוזי להכריע אם חוות דעתה של ד"ר פורמן מצדיקה סטייה מקביעתו המקורית, אשר נשענה על עמדתו של ד"ר זייצב. בפתח ההכרעה, התייחס בית המשפט לטענת ההגנה כי ד"ר זייצב "החמיץ" שני צברי פצעים פסיים מקבילים שנמצאו בסמוך לחתך בסנטר המנוחה, שאותם סיווגה ד"ר פורמן כצברים ב' וג', ונתן דעתו רק לצבר פצעים שסווג על ידי ד"ר פורמן כצבר א'. בית המשפט קיבל אמנם את הטענה כי ד"ר זייצב החמיץ את צברים ב' וג', אך בד בבד קבע כי צברים אלו משניים ביחס לצבר א', שהוא צבר דומיננטי אשר אין מחלוקת שד"ר זייצב אכן תיארן בחוות דעתו בפרוטרוט. עוד קבע בית המשפט כי אין דמיון בין צבר א' – פצעים של ממש שחדרו את עור הקורבן, לצברים ב' וג' – שהם כה עדינים ושטחיים עד כי לא ניתן לקבוע שמדובר בסימני גרירת סכין דווקא. במילים אחרות, בית המשפט דחה את קביעתה של ד"ר פורמן כי צברים ב' וג' נגרמו מגרירת סכין דווקא על פני העור, וציין כי לא ניתן לשלול שמדובר בסימני התייבשות של העור. לאור מסקנתו זו בדבר חשיבותם המשנית של צברים ב' וג', לא ייחס בית המשפט משקל כלשהו לכך שד"ר זייצב החמיץ אותם.

לאחר קביעה זו, דן בית המשפט בניסיונם המקצועי של המומחים זייצב ופורמן ובמהימנותם האישית והמקצועית, ועל יסוד זאת החליט "ללא כל היסוס" לבכר את חוות דעתו של ד"ר זייצב על פני חוות דעתה של ד"ר פורמן. בהתייחס לניסיון המקצועי, התרשם בית המשפט כי ד"ר זייצב הוא רופא משפטי מנוסה ומקצועי המבצע נתיחות שלאחר המוות כחלק שגרתי במהלך עבודתו, בעוד שד"ר פורמן היא "רופאה משפטית צעירה" אשר מעולם לא ביצעה לבדה הליך נתיחה כרופאה מומחית, ואשר חוות דעתה נערכה לאור צילומים שבתיק. במישור המהימנות האישית; ציין בית המשפט כי תשובותיה של ד"ר פורמן לשאלות שנשאלה בבית המשפט "היו לא אחת מהוססות, לא אמינות ומתפתלות באופן שהעיב על אמינותה כעדה" [פסקה 17 לפסק הדין המשלים]. בית המשפט הביע ספק בכנות טענתה של ד"ר פורמן כי מעולם לא קראה את חוות דעתו של ד"ר קוגל בנושא כיווני החתך בצוואר המנוחה (שהוגשה בהליך הראשון בבית המשפט המחוזי); ובכנות טענתה כי מעולם לא שאלה את ד"ר קוגל מדוע לא התייחס בחוות דעתו הנזכרת לסוגיית שינון הלהב. במישור המהימנות המקצועית נמצא כי עדותה היתה "מגומגמת, לעיתים מביכה, אשר סודקת את איתנות ממצאי חוות הדעת" [שם, פסקה 19]. בתוך כך קבע בית המשפט כי לא עלה בידה של ד"ר פורמן להסביר מדוע לא

ביקשה לבחון את סכיניו של המערער, בדומה לבחינה שערך ד"ר זייצב בחוות דעתו. כמו כן, נקבע כי היה על ד"ר פורמן לציין בחוות דעתה כי בכל שאר הפצעים שנמצאו על גופת המנוחה לא נתגלו סימנים שיש בהם כדי להצביע על שימוש בלהב משונן, וכי בכך התעלמה מהחשיבות שבהסתכלות על מכלול הפצעים. עוד מצא בית המשפט טעם לפגם בכך שד"ר פורמן הציגה בחוות דעתה תמונה קטועה וחלקית של החתך הסמוך לסנטרה של המנוחה תוך השמטת חלקו הנגדי, באופן שעשוי ללמד על גישה מקצועית לקויה ומגויסת מראש לתוצאה. כשל נוסף מצא בית המשפט בכך שלפני שנים אחדות חיוותה ד"ר פורמן את דעתה בתיק אחר בו היה חתך דומה לענייננו, שם נמנעה מקביעה פוזיטיבית כי מדובר בלהב משונן והסתפקה בקביעה כי לא ניתן לשלול זאת, בניגוד מוחלט למסקנתה הנחרצת כיום. בית המשפט הביע תמיהה כיצד ניתן לתת אמון מקצועי בחוות דעתה, הנוקטת ב"לשון בוטה ובוטחת", כאשר אך לפני שנים אחדות סברה אחרת, וראה בכך משום "גישה רשלנית" ו"כשל מקצועי מובהק, באורח חד משמעי ולא אחרת" [שם, פסקה 23]. לבסוף נקבע כי ד"ר פורמן לא סיפקה תשובות מספקות לשאלות ולסברות מדעיות שאיתן עומתה, כגון האפשרות שההפרעה ברצף החתך נגרמה כתוצאה מתזוזת המנוחה או המערער במהלך התקיפה ולא משימוש בסכין משוננת.

251. טעם נוסף שבעטיו נדחתה עמדתה של ד"ר פורמן נעוץ בכך שד"ר קוגל לא ראה לנכון לקבוע באופן מפורש כי פצעייה של המנוחה נגרמו על ידי להב משונן. ד"ר קוגל התבקש על ידי ההגנה ב"גלגול הראשון" לחוות את דעתו על ממצאיו של ד"ר זייצב, אך לא מצא לחלוק בחוות דעתו על הקביעה כי יתכן שסכין יפנית גרמה לחתכים. אזכיר כי ד"ר קוגל מונה בינתיים למנהל המכון הלאומי לרפואה משפטית. בית המשפט המחוזי הטעים כי ד"ר קוגל, כמו ד"ר פורמן, הבחין בחתך "המקווקו" ובחן את הצילומים בהגדלה, אך בחר שלא לקבוע קביעה נגדית כאמור. זאת למרות שעצם האפשרות כי החתך נגרם על ידי להב משונן הועלתה על ידי ההגנה כבר בחוות דעתו של פלג.

252. יצוין כי ד"ר פורמן טענה בעדותה כי ד"ר קוגל דווקא מסכים עם עמדתה בנוגע ללהב הסכין, אך המשיבה הציגה בתגובה קטע מריאיון טלוויזיוני עם ד"ר קוגל שבו הביע עמדה הפוכה לכאורה, על פיה לא ניתן לקבוע את סוג הלהב שבאמצעותו בוצע החתך. בעקבות זאת ביקשה ההגנה לזמן את ד"ר קוגל לעדות, אך בקשתה נדחתה על ידי בית המשפט המחוזי בהחלטה מיום 19.7.2013. בית המשפט קבע כי ההגנה יכולה היתה להגיש את חוות דעתו של ד"ר קוגל במקום חוות דעתה של ד"ר פורמן, אך בחרה שלא לפעול כך מטעמיה שלה ולכן אין להיזקק לעדותו. עוד נקבע כי הקטע שהוצג על ידי המשיבה הוא בבחינת עדות שמועה ונטול ערך ראייתי, ומכל מקום אין בעמדתו של ד"ר קוגל כדי להעלות או להוריד לצורך ההכרעה בסוגיה הנדונה. לצד זאת, צוין בפסק הדין המשלים כי "אף שכאמור דר' קוגל לא העיד מפורשות על סוגיה זו, עדיין בפנינו נתונים רבים המהווים אף הם 'רעשי רקע' לחוות דעת המומחית, וככאלה נעזרנו בהם לביסוס מסקנתנו והערכתנו לחוות דעתה של דר' פורמן" [שם, פסקה 26].

253. בית המשפט המחוזי הוסיף וקבע בפסק הדין המשלים כי אף אם היה מקבל את מסקנתה של ד"ר פורמן, לא היה בכך כדי לזכות את המערער. זאת בשים לב לכך שהמערער שינה גרסתו והיתל שוב ושוב בחוקריו; להב הסכין מעולם לא נמצא; לא ניתן לשלול כי המערער השתמש בסכין יפנית בעלת להב משונן מעצמו או מחמת שחיקה ושימוש בעבודות הרצפות והקרמיקה שביצע;

הפצעים שהביאו למות המנוחה הם הפצעים בצוואר ולא החתך המינורי בסנטר, כאשר אין חולק כי לא ניתן לקבוע את סוג להב הסכין אשר יצרם.

254. לאחר מתן פסק הדין המשלים חזר התיק להתנהל כערעור בבית משפט זה. במסגרת הערעור ביקשה ההגנה כי עמדתו של ד"ר קוגל בסוגיית להב הסכין תובא לפני בית משפט זה, ובנוסף ביקשה לצרף כראיות נוספות בערעור תצהיר ועדות שניתנו על ידי ד"ר קוגל בבית הדין האזורי לעבודה במהלך בירור תביעה שהגישה ד"ר פורמן נגד משרד הבריאות. לטענת ההגנה, מדבריו של ד"ר קוגל לפני בית הדין לעבודה עולה כי המשיבה ידעה מבעוד-מועד כי ד"ר קוגל מסכים עם חוות דעתה של ד"ר פורמן, אך בחרה להציג לפני בית המשפט המחוזי ובית משפט זה מצג שלפיו אין הוא מסכים לחוות דעתה. עוד נטען כי בית המשפט המחוזי, שסירב לזמן את ד"ר קוגל לעדות, התבסס על מצג זה בדחותו את חוות דעתה של ד"ר פורמן בפסק הדין המשלים, ומכאן החשיבות היתרה בהבאת עמדתו לפני בית משפט זה.

255. המשיבה הודיעה כי לפני משורת הדין היא אינה מתנגדת לשמיעת עדותו של ד"ר קוגל בעניין להב הסכין לפני המותב שהכריע בתיק בבית המשפט המחוזי, באופן שמייתר את הבקשה לצרף את תצהירו ועדותו של ד"ר קוגל בבית הדין לעבודה. לצד זאת, הכחישה כי הציגה לפני בית המשפט מצג ומחתה על הטענות שהועלו בהקשר זה. יצוין כי ההגנה הבהירה בתגובה כי היא מתנגדת להחזיר את שמיעת הדיון לאותו מותב שנתן את פסק הדין המשלים.

256. לאחר שקיימנו דיון בבקשה, החלטנו ביום 16.9.2014 כי מפאת הנסיבות המיוחדות של המקרה, הצדדים יגישו במקביל רשימה קצרה של שאלות הבהרה לד"ר קוגל בנושא להב הסכין, שעליהן ישיב בתצהיר שיוגש לעיוננו, תוך שהותרנו פתח לשוב ולשקול בסוגיה זו בהמשך ההליך. בעקבות זאת הודיעה המשיבה כי בשלב זה אין בכוונתה להציג לד"ר קוגל שאלות הבהרה הואיל ולגישתה המנגנון הסימולטני שנקבע בהחלטה אינו מתאים לבירור גרסתו של עד מומחה מטעם ההגנה בסוגיה שנויה במחלוקת.

257. ביום 23.9.2014 הגיש ד"ר קוגל תצהיר ובו תשובות לשאלות מטעם ההגנה בלבד. בתמצית, הצהיר ד"ר קוגל כי הוא מסכים למסקנות חוות דעתה של ד"ר פורמן וכי זו היתה עמדתו כל העת. לאחר שקיבלה לידיה את התצהיר, הודיעה המשיבה כי לשיטתה מדובר בחוות דעת חדשה לכל דבר ועניין ולפיכך ביקשה לשמור לעצמה את האפשרות לחקור את ד"ר קוגל על תצהירו ולהגיש חוות דעת נגדית של מומחה מטעמה, ד"ר ורנר שפיק, שאליו פנתה בעת האחרונה.

טענות הצדדים

258. טענתו המרכזית של המערער היא כי היה על בית המשפט המחוזי להעדיף את חוות דעתה של ד"ר פורמן על פני חוות דעתו של ד"ר זייצב. נטען כי חוות דעתה של ד"ר פורמן מקצועית ומבוססת, לעומת חוות דעתו של ד"ר זייצב שאינה מנומקת. עוד נטען כי בניגוד לקביעתו של בית המשפט, ד"ר קוגל מסכים עם עמדתה של ד"ר פורמן בנושא להב הסכין. נוסף לכך נטען כי בית המשפט ייחס חשיבות יתרה ולא מוצדקת לניסיונו של ד"ר זייצב בביצוע נתיחות. על פי הטענה, המחלוקת דן אינה נוגעת לצד הפיזי של ביצוע

הנתיחה אלא אך ורק לפרשנות ממצאיה של אותה הנתיחה. מכל מקום, כך נטען, ד"ר זייצב כלל לא הבחין בצברים ב' וג', אותן ייחסה ד"ר פורמן לגרירת להב משונן על פני עורה של המנוחה. משד"ר זייצב לא היה ער לקיומם של צברים אלו, היה על בית המשפט להימנע מלקבוע כי "מדובר בסימנים עדינים ושטחיים אשר כלל לא חדרו את פני העור וספק אם ניתן לכנותם 'פציעה'", משל היה הוא עצמו רופא משפטי. לבסוף נטען כי בית המשפט התייחס לחוות דעתה ולעדוטה של ד"ר פורמן באופן בוטה ולא מקובל, אשר פגע בה פגיעה אישית ומקצועית חמורה.

259. המשיבה טוענת מנגד כי הכרעתו של בית המשפט המחוזי מבוססת כדבעי על הפגמים שנפלו בחוות דעתה של ד"ר פורמן ועל הרושם השלילי מעדותה בחקירה נגדית. בנוסף, סומכת המשיבה את ידיה על קביעתו של בית המשפט לפיה ממילא אין בסוגיית טיב הלהב כדי להכריע בשאלת אשמתו של המערער, וזאת משום שהלהב שבאמצעותו בוצע הרצח לא נתפס מעולם והמערער עצמו לא התייחס לסוג הלהב בחקירותיו. לצד זאת, מפנה המשיבה לת/823 – מסמך שהודפס מרשת האינטרנט ובו נראים להבים משוננים המיועדים לסכינים יפניות. לשיטת המשיבה, מסמך זה מלמד כי בין כה וכה קיימות גם סכינים יפניות בעלות להב משונן.

דיון והכרעה

260. כפיי שציין בית המשפט המחוזי, בסוגיה זו מונחות לפנינו שתי חוות דעת סותרות: מן העבר האחד ניצבת חוות דעתו של ד"ר זייצב, ממנה עולה כי "להבים של סכינים יפניים או להבים דומים, יכלו לגרום לפצעי חתך בגופתה של המנוחה"; ומן העבר השני ניצבת חוות דעתה של ד"ר פורמן, אשר קובעת בהתייחס לחתך הסמוך לסנטרה של המנוחה, על שלושת צברי הפצעים שבו, כי "כלל לא סביר שייגרמו בעקבות חיתוך בסכין יפני" (כשהכוונה היא לסכין יפנית בעלת להב ישר). בית המשפט המחוזי העדיף את חוות דעתו של ד"ר זייצב "ללא כל היסוס" וזאת בהתבסס על שלושה אדנים: ניסיונו המקצועי העדיף של ד"ר זייצב; פגמים שמצא במהימנותה האישית והמקצועית של ד"ר פורמן; ו"מותר הראיות הרלוונטיות לסוגיה", שבראשן אי-הסכמתו כביכול של ד"ר קוגל עם עמדתה של ד"ר פורמן.

261. בטרם אדון בשלושת האדנים לגופם, רואה אני לנכון להדגיש כי נקודת המוצא לדיוננו היא כי, ככלל, התערבותה של ערכאת הערעור במקרים כגון דא צריכה להיות מצומצמת, שכן הלכה היא כי ערכאת הערעור לא תיטה להתערב בממצאי עובדה ומהימנות של הערכאה הדיונית, אשר לה נתון היתרון הגלום בהתרשמות הבלתי אמצעית מן העדים שהעידו לפניו [ראו למשל ע"פ 8748/08 ברכה נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (10.10.2011)]; ע"פ 7969/04 מדינת ישראל נ' דינצ'יק, פסקה 7 (6.9.2006) והאסמכתאות שם; ע"פ 10049/03 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (17.5.2004) (להלן: ע"פ 10049/03); קדמי, עמ' 1916]. כוחה של הלכה זו יפה אף כשמדובר על התרשמותה של הערכאה הדיונית ממהימנותו של עד מומחה ומרמת מומחיותו [ראו למשל: ע"פ 10221/06 ג'ורן נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (17.1.2008)]; קדמי, עמ' 782 והאסמכתאות שם]. הדברים יפים בפרט במקרה דנן, בו השקיעה הערכאה הדיונית זמן ניכר בשמיעת העדים המומחים וקיבלה הזדמנות להתרשם באופן בלתי אמצעי ממהימנותם וממקצועיותם. ואולם, בצדו של הכלל, הוכרו בפסיקתו של בית משפט זה שלושה חריגים עיקריים:

מצבים שבהם ממצאי הערכאה הדיונית מתבססים על ראיות בכתב ולא על התרשמות בלתי אמצעית מהעדים; מצבים שבהם ממצאיה של הערכאה הדיונית נסמכים על שיקולים שבהיגיון; ומצבים שבהם נפלה טעות מהותית בהערכת המהימנות על ידי הערכאה הדיונית [ראו: ע"פ 7401/07 מדינת ישראל נ' פלוני (31.7.2008), פסקה 5 לחוות דעתי והאסמכתאות שם; ע"פ 2977/06 פלוני נ' מדינת ישראל (17.3.2008), פסקה 4 לחוות דעתו של השופט לוי].

262. אומר כבר עתה כי אני סבור שהמקרה דנא נופל לגדר החריגים המצדיקים התערבות בממצאיה של הערכאה הדיונית. בחנתי בעיון רב את חוות הדעת של המומחים, את עדויותיהם בבית המשפט ואת יתר הראיות הצריכות לעניין ושוכנעתי כי לא זו בלבד שהאדנים שעליהם נשען בית המשפט המחוזי רעועים ברובם, אלא שלא היה מקום לדחות מכל וכל את חוות דעתה של ד"ר פורמן. יתר על כן, התרשמותי היא כי נפל פגם מהותי באופן שבו העריך בית המשפט את מהימנותה האישית והמקצועית של ד"ר פורמן.

263. האדן הראשון שעליו נסמך בית המשפט המחוזי הוא כאמור ניסיונו המקצועי העדיף של ד"ר זייצב. בית המשפט סקר את ניסיונם המקצועי של ד"ר זייצב מזה וד"ר פורמן מזה, וקבע כי לאחרונה ניסיון מקצועי פחות, באשר מדובר ב"רופאה משפטית צעירה אשר למעשה, מעולם לא ביצעה לבדה הליך נתיחה כרופאה מומחית ואשר חוות דעתה נערכה לאור ממצאים צילומיים שבתיק" [פסקה 16]. אין עוררין כי ד"ר זייצב עוסק בתחום הרפואה המשפטית מספר רב יותר של שנים יחסית לד"ר פורמן. אולם, לדידי, בית המשפט שגה כשבחר לייחס משמעות לכך שד"ר פורמן לא צברה ניסיון רב בביצוע נתיחות בפועל, בפרט במהלך עבודתה בחברת מד"ן. המחלוקת דנא אינה נוגעת לאופן ביצוע הנתיחה אלא לפענוח ממצאיה. דומה שאין חולק כי מלאכת הפענוח הייתה בלב עיסוקה של ד"ר פורמן, לרבות במהלך עבודתה בחברת מד"ן, ומכאן שהיא בעלת ניסיון מקצועי רלוונטי ביותר לחוות הדעת שנדרשה להכין בתיק הנוכחי.

264. האדן השני שעליו התבסס בית המשפט המחוזי הוא שורה של פגמים שדבקו, לשיטתו, במהימנותה האישית ובמהימנותה המקצועית של ד"ר פורמן. כפי שאפרט להלן, לאחר שבחנתי את הליקויים והכשלים המוזכרים אחד לאחד, דעתי היא כי נפל פגם באופן שבו העריך בית המשפט את מקצועיותה של ד"ר פורמן. מתוך ששת הליקויים שדבקו לפי בית המשפט במהימנותה ובמקצועיותה של ד"ר פורמן, סבורני כי רק שלושה מצביעים על התנהלות מקצועית שאינה מיטבית. פגמים אלו, הגם שאחד מהם אינו זניח, אינם הולמים לטעמי את מכלול התיאורים הקשים שייחס לה בית המשפט, ועל כן עוד ארחיב בהמשך הדברים.

265. הפגם הראשון שאותו ייחס בית המשפט המחוזי לד"ר פורמן נובע מהתרשמותו כי לא עלה בידה להסביר באופן מניח את הדעת מדוע לא קראה את חוות דעתו של ד"ר קוגל, שהוגשה בהליך המקורי [פסקה 17 לפסק הדין המשלים]. בית המשפט הביע ספק בכנות הסבריה לעניין זה וקבע כי הם "תמוהים בלשון המעטה", באופן הגורע ממהימנותה האישית. בעדותה הסבירה ד"ר פורמן כי חוות הדעת של ד"ר קוגל עסקה "בשאלות שהוא נשאל עליהן", דהיינו, החתך בצוואר ולא החתך בסנטר [עמ' 1863 לפרוטוקול]. ואכן, ד"ר קוגל כלל לא דן בחוות דעתו בחתך בסנטר, ולכן ברי כי לא הייתה

כל חשיבות לקריאת חוות דעתו. לצד האמור, יתר הסבריה של ד"ר פורמן אכן מעוררים תמיהה, שהרי קשה, לדוגמה, ליישב את טענתה שלא קראה את חוות הדעת של ד"ר קוגל מפאת אורכה עם הטענה שקראה את עדותו של ד"ר קוגל בתיק – עדות ארוכה לא פחות מחוות הדעת. הגם שמדובר בהסבר המעורר תמיהה, לא שוכנעתי כי תמיהה זו משליכה כהוא זה על חוות דעתה. שהרי לצורך עריכת חוות הדעת, ממילא לא היה שום הכרח בקריאת חוות הדעת של ד"ר קוגל, שבפועל עוסקת בעניין אחר לחלוטין.

266. הפגם השני שייחס בית המשפט המחוזי לד"ר פורמן נובע מכך שהיא לא בדקה את הסכינים היפניות של המערער, שנבחנו במישרין על ידי ד"ר זייצב [פסקה 19 לפסק הדין המשלים]. זאת, על אף שהיא עצמה הכירה בכך ש"זו העבודה הטובה ביותר לבדוק את הסכינים" [עמ' 1860 לפרוטוקול]. יש ממש בקביעת בית המשפט בנושא זה. גם לשיטתי, בחינה מקצועית ויסודית של הסוגיה שבמחלוקת חייבה את ד"ר פורמן לבדוק את סכיניו של המערער בעיניה שלה ובאופן ישיר. משלא עשתה כן, איננו יודעים אם וכיצד היתה משליכה בדיקה שכזו על ממצאיה. יחד עם זאת, סבורני כי טמון היגיון מסוים בהסבר שסיפקה ד"ר פורמן בהקשר זה: "ד"ר זייצב [תיאר סכינים יפניות שיש להם להב ישר ולאור הממצאים לא ראיתי צורך לבקש את הסכינים עצמן" [עמ' 1859 לפרוטוקול]. אכן, אין חולק כי הסכינים שנמצאו ברשות המערער הן בעלות להב ישר. איש לא ניסה לערער על קביעה זו או לטעון כי ד"ר זייצב טעה בתיאור הסכינים. חרף זאת, מוטב היה אם ד"ר פורמן היתה בודקת את הסכינים בעצמה כאמור, ולו למען הזהירות. בנסיבות אלה, סבורני כי נפל פגם בהתנהלותה המקצועית, אך הוא אינו יורד לשורש חוות הדעת.

267. הפגם השלישי עניינו בעובדה כי ד"ר פורמן לא התייחסה בחוות דעתה למכלול הפצעים שעל גופת המנוחה, קרי לפצעים שאינם הפצע בסנטר [פסקה 20 לפסק הדין המשלים]. לגישתי, אין מדובר בפגם כלל ועיקר. ד"ר פורמן לא התיימרה לקבוע מסקנה כלשהי לעניין פצעים שאינם הפצע בסנטר. מסקנתה תחומה באופן מפורש וברור אך לחתך המסוים שעל סנטרה של המנוחה. מחוות דעתה ומעדותה של ד"ר פורמן עולה כי לא היה בידה לקבוע אם יתר החתכים בגוף המנוחה נעשו בלהב משונן או ישר, משום שלא אותרו סביבם סימנים אופייניים המאפשרים לקבוע ממצא שכזה [ראו עמ' 1869 לפרוטוקול]. ודוק: איננו עוסקים במצב דברים שבו המומחה הבחין בממצאים הסותרים את התזה הנוחה להגנה אך השמיט מידע זה מעיני בית המשפט. בענייננו הגיעה ד"ר פורמן למסקנה כי לא ניתן להסיק מהפצעים האחרים בגופת המנוחה ממצא חד-משמעי בנושא להב הסכין, בשונה מהחתך בסנטר. מסקנתה בחוות הדעת משקפת גישה זו ועל כן איני מוצא כל פגם בהתנהלותה בהקשר זה.

268. אשר לפגם הרביעי, שלפיו היה על ד"ר פורמן להציג בחוות דעתה תמונה של החתך בסנטר כולו ולא רק של חלקו השמאלי [פסקה 21 לפסק הדין המשלים]; המשיבה טענה בהקשר זה כי בצדו הימני של החתך ניתן לראות "זנב" רצוף שאינו מכיל אינדיקציה כלשהי לשינון. ד"ר פורמן השיבה על כך כי חלקו הימני של החתך אינו רלוונטי מאחר שאין בו "מידע" שעשוי ללמד על סוג הלהב שבו בוצע החתך. היא ציינה, תוך הפניה לספרות מקצועית, כי ניתן לבסס ממצא חד משמעי בדבר שימוש או אי שימוש בלהב משונן רק על אינדיקציות פוזיטיביות לקיומו של שינון (כגון קווקווים אחידים בשולי החתך) ולא על סמך היעדר אינדיקציות לקיומו של שינון (כגון "זנבות" או שריטות

רצופות בשולי החתך). לגישתי, מוטב היה אם ד"ר פורמן היתה מצרפת לחוות דעתה את תמונת החתך בשלמותו, גם אם אינו מקדם להערכתה את השאלה שבמחלוקת. איני סבור כי מדובר בפגם היורד לשורש הדברים הואיל ואין חולק כי ד"ר פורמן בחנה את החתך כולו, אלא שהציגה תמונה חלקית שלו בחוות דעתה.

269. הפגם החמישי שדבק לכאורה בחוות דעתה של ד"ר פורמן נובע מכך שלפי בית המשפט המחוזי היא קבעה באופן נחרץ כי קיימים מרחקים קבועים בין פצעי הגרירה, למרות שלא מדדה את המרחקים בין הפצעים בפועל [פסקה 24 לפסק הדין המשלים]. מכך הסיק בית המשפט המחוזי כי ד"ר פורמן נקטה בגישה "שאינה אובייקטיבית". אין בידי להצטרף למסקנה זו. ד"ר פורמן לא קבעה בחוות דעתה באופן ברור ונחרץ כי המרווחים בין פצעי הגרירה בצברים השונים הם אחידים. למעשה, קיים חוסר אחידות באופן שבו תיארה את המרחקים ביניהם (ראו עמ' 2 לחוות הדעת, שם קבעה כי המרחקים בצבר א' הם "זהים כמעט", המרחקים בצבר ב' "כמעט קבועים" ואילו המרחקים בצבר ג' הם "קבועים"; בעוד שבעמ' 3 ציינה כי המרחקים בצבר א' הם "אחידים" ואילו בצברים ב' וג' הם "כמעט קבועים"). ניתן להביע תמיהה מדוע לא תיארה ד"ר פורמן את המרחקים בין הפצעים בצברים השונים בצורה עקבית. מכל מקום, דומה כי לא עולה מחוות הדעת מסקנה נחרצת בדבר קיומם של מרחקים קבועים ואחידים, כפי שקבע בית המשפט. על כל פנים, וכאן העיקר, ד"ר פורמן לא טענה שרק מרחקים זהים לחלוטין מלמדים על פגיעה באמצעות סכין משוננת, שכן "כיוון העור גם אלסטי ונמתח. ואם יש שינוי זעיר ביותר [במרחקים בין הקווקווים, י.ד.] עדיין יכול להיגרם ע"י הסכין" [עמ' 1873 לפרוטוקול]. כאשר לא נדרשת זהות מוחלטת במרחקים כדי לקבוע ממצא בעניין, ובשים לב לכך שגם בעין בלתי מקצועית ניתן להבחין בנקל כי המרחקים בין הקווקווים נחזים להיות דומים, ממילא לא היה מקום לדרוש מד"ר פורמן למדוד את המרחקים האלו, לא כל שכן לקבוע כי אי-מדידה פוגעת באמינותה המקצועית.

270. הפגם השישי שעליו עמד בית המשפט המחוזי, סב סביב העובדה כי בשנת 2007, במסגרת תיק אחר שבו ביצעה ד"ר פורמן את נתיחת הגופה מטעם המכון לרפואה משפטית ובו הודגם צבר פצעים הדומה למקרה שלפנינו, לא קבעה ד"ר פורמן פוזיטיבית כי מדובר בלהב משונן אלא נמנעה מלשלול זאת, דבר העומד בניגוד למסקנתה הנחרצת כיום [פסקה 23 לפסק הדין המשלים]. ד"ר פורמן העידה בעניין זה כי "נכון, מה שאמרתי אז היה נכון לידע שלי ב-2007, מאז קראתי עוד ספרות ואני מאמינה שגם מגע בלבד על פני העור יותיר סימן" [עמ' 1879 לפרוטוקול]. ההסבר שלפיו קראה ספרות נוספת ששיפרה את ידיעותיה המקצועיות מעורר קושי, באשר לא נטען כי הידע בנושא זה השתכלל או התחדש במרוצת השנים. אכן, כפי שקבע בית המשפט המחוזי, יש לצפות מרופאה משפטית מקצועית להיזרש למלוא הידע המקצועי בשאלה הנדונה, כשעסקינן בדיני נפשות. יחד עם זאת, איני משוכנע כי יש לצפות מרופאה בתחילת דרכה המקצועית, כפי שהיתה ד"ר פורמן בשנת 2007 (היה זה בסמוך לאחר הסמכתה כרופאה משפטית), לאותה רמת בקיאות מקצועית האופיינית לרופאה שהעשירה והרחיבה את ידיעותיה וניסיונה במהלך חמש השנים שחלפו בין שתי חוות הדעת. לרכישת ניסיון הנובעת בין היתר מוותק מקצועי, עשויה להיות חשיבות בבואנו לבחון אם יש לקבל חוות דעתו של מומחה. יצוין כי הנחה זו עמדה בבסיס ההשוואה שערך בית המשפט המחוזי בין ניסיונו המקצועי של ד"ר זייצב לבין זה של ד"ר פורמן, ללמדנו כי גם

לשיטת בית המשפט, שיקול זה "משחק תפקיד" בהערכת המומחים שלפניו. חרף זאת, סבורני כי יש בפגם זה כדי לגרוע במידה מסוימת ממשקלה של חוות דעתה של ד"ר פורמן.

271. ועתה לאדן השלישי שעליו ביסס בית המשפט המחוזי את הכרעתו, הוא כזכור אי-ההסכמה לכאורה בין ד"ר קוגל לבין ד"ר פורמן. כמפורט לעיל, בית המשפט זקף לחובת ההגנה את העובדה שד"ר קוגל לא כלל בחוות דעתו בהליך המקורי קביעה נגדית לזו של ד"ר זייצב בנושא להב הסכין. כמו כן, דומה כי בית המשפט ייחס בפסק הדין המשלים משקל מסוים למצג שהוצג לפניו, שלפיו ד"ר קוגל אינו רואה עין בעין עם ד"ר פורמן, הגם שקבע כי עמדתו של קוגל אינה דרושה להכרעה בסוגיה ואין לה כל ערך ואייתי לענייננו [ראו פסקה 26 לפסק הדין המשלים]. אני סבור כי מרגע שעמדתו של ד"ר קוגל בשאלת הלהב הפכה לחלק מרכזי במחלוקת בין הצדדים, והצדדים העלו לגביה טענות סותרות או למצער טענות הנחזות להיות סותרות, היה מקום לקבל את בקשת ההגנה ולזמן את ד"ר קוגל לעדות על מנת שיבהיר את עמדתו. לחלופין, אם סבר בית המשפט המחוזי כי לעמדתו של ד"ר קוגל אכן אין כל נפקות והיא אינה דרושה להכרעה בסוגיה, כי אז לא היה צורך בהעדתו אך גם לא היה מקום ליתן לעמדתו הנטענת כל משקל בפסק הדין המשלים, גם לא בבחינת "רעשי רקע", כפי שבפועל ניתן.

כך או כך, עמדתו של ד"ר קוגל הובהרה באורח חד משמעי בהליך שלפניו. ד"ר קוגל הבהיר בתצהיר שהוגש מטעמו "ברחל בתך הקטנה" כי הוא מסכים עם קביעותיה של ד"ר פורמן בנושא להב הסכין וכי הסכים עמה לכל אורך הדרך [סעיף 18 לתצהיר מיום 23.9.2014]. אין ספק אפוא בדבר ההסכמה בין שני המומחים בנושא זה. משכך, אין מקום ולא היה מקום לזקוף את המצג שהוצג, כאילו ד"ר קוגל חולק על ד"ר פורמן, לחובת ההגנה. כך גם לא היה מקום להטיל ספק במהימנותה של ד"ר פורמן בסוגיה זו. אמנם ניתן לתהות מהן הסיבות שבעטיין ד"ר קוגל עצמו לא התייחס לשאלת להב הסכין בחוות הדעת שהגיש בהליך המקורי. ואולם, נוכח הצהרתו המפורשת לפניו כי הסכים עם ד"ר פורמן לכל אורך הדרך – שאין סיבה לא לתת בה אמון ולו משום שלא נסתרה על ידי המשיבה – הרי שאין לכך השלכה של ממש על ענייננו.

272. אוסיף כי אני רואה לנכון להתייחס לתוכן תצהירו של ד"ר קוגל, ככל שהוא נוגע לגוף המחלוקת המקצועית בנושא להב הסכין. ראשית, דעתי היא כי יש להעדיף את חוות דעתה של ד"ר פורמן על פני חוות דעתו של ד"ר זייצב, כפי שארחיב להלן, גם מבלי להיזקק לתצהירו של ד"ר קוגל לגופו. שנית, מקובלת עלי טענת המשיבה כי הלכה למעשה התצהיר הוא בבחינת חוות דעת חדשה לכל דבר ועניין. ער אני לקושי הכרוך בהיזקקות לחוות דעת של מומחה, בלי שנחקר לגביה כמקובל בבית המשפט. מדובר בראיה "גולמית" העוסקת בשאלה שבמחלוקת, אשר לא התקבלה בפרוצדורה הרגילה בהליך הפלילי, לרבות חקירה נגדית מטעם הצד שכנגד. ברי כי הסתמכות עליה בנסיבות אלה, בערכאת הערעור בפרט, היא בעייתית עד מאד.

עם זאת, מוצא אני להעיר כי התנהלות המשיבה תרמה להיווצרות הסיטואציה החריגה שאליה נקלענו בתיק זה. בהליך הנוסף בבית המשפט המחוזי, בחרה המשיבה להתמודד עם חוות הדעת של ד"ר פורמן בדרך של חקירה נגדית, שחלק מרכזי בה עסק בפער כביכול בין עמדתה לבין עמדתו של ד"ר קוגל. חרף טענתם של ד"ר פורמן והסנגורים כי ידוע להם שד"ר קוגל מסכים עם ד"ר פורמן, התנגדה המשיבה לזימונו של קוגל לעדות בבית המשפט המחוזי וטעמיה עמה. עניין זה נותר, כידוע, "בלתי פתור" במידה רבה, כשחזר התיק להתנהל כערעור בבית משפט זה. לאחר שהחלטנו על קבלת עמדתו של ד"ר קוגל באמצעות מנגנון של שאלות הבהרה שיגישו לו הצדדים, בחרה המשיבה מטעמיה שלה שלא לשלוח שאלות הבהרה מטעמה. אדגיש כי לא נעלם מעיני הקושי הטמון במנגנון שקבענו, בשים לב לתפקידו הנוכחי של ד"ר קוגל כראש המכון לרפואה משפטית, כשלמעשה משמש הוא בתיק שלפנינו כמעין עד הגנה; וכן בשל אופיו הסימולטני של המנגנון, המקשה על המשיבה "לחקור" את קוגל בטרם עמדתו הוצגה לה.

על כל פנים, לאחר שעיינה המשיבה בתצהירו של ד"ר קוגל, הודיעה כי "ככל שבית המשפט הנכבד ימצא כי הכרעה בשאלת סוג להב הסכין שבאמצעותו בוצע הרצח היא חיונית לשם קבלת הכרעה בערעור, והיה ובמסגרת זו יסבור שיש מקום להסתמך גם על תצהירו של ד"ר קוגל, כי אז תבקש המשיבה לחקור את דר' קוגל על תצהירו זה וכן תבקש להגיש חוות דעת נגדית... מטעמה" [הודעה מיום 14.10.2014]. כשלעצמי, אני סבור כי בנסיבות העניין נפל פגם בהתנהלות המשיבה. יוזכר, משהחזרנו את הדיון לערכאה הדיונית על מנת ללבן, בין היתר, את הסוגיה שבנדון, עמדה למשיבה הזכות לבקש להגיש חוות דעת נגדית מטעמה בהליך בבית המשפט המחוזי. תחת זאת, בחרה המשיבה לנסות ולקעקע את עמדתה של ד"ר פורמן בחקירה נגדית, ותו לא. החלטה זו היא כמובן לגיטימית, אך אין לאפשר לה לערוך כעת "מקצה שיפורים" – בשלב כה מתקדם של ההליך, לאחר שהתקיימו שני "גלגולים" בערכאה הדיונית – ולהתנות זאת בשאלה אם בית המשפט מתכוון להעניק לסוגיה זו משקל מהותי בפסק דינו. ודוק: קבלת תצהירו של ד"ר קוגל בשלב זה אינה בבחינת "מקצה שיפורים" מצד ההגנה. מוטב היה שעמדתו של ד"ר קוגל, מרגע שהחלה "לשחק תפקיד" במחלוקת בין הצדדים ואפפה אותה אי-בהירות, תתברר כראוי בערכאה הדיונית. ברם, בשל סיבות שונות שאינן תלויות בהגנה, הדבר לא אירע. מכל מקום, מאחר שאין בכוונתי להסתמך על התצהיר לגופו כאמור, ממילא התייתרה בקשת המשיבה לחקור את ד"ר קוגל ולהגיש חוות דעת נגדית.

273. בדברי עד כה הבהרתי מדוע לעמדתי, קביעותיו של בית המשפט המחוזי בנוגע למהימנותה ולמקצועיותה של ד"ר פורמן אינן יכולות לעמוד. סבורני כי חלק מן הטעמים שעל בסיסם הגיע בית המשפט למסקנה, כי חוות דעתה "סובלת" מנחיתות משמעותית בהשוואה לזו של ד"ר זייצב נעדרים אחיזה של ממש. כשלעצמי, שוכנעתי כי ישנם טעמים כבדי משקל המצדיקים את העדפת חוות דעתה של ד"ר פורמן על פני זו של ד"ר זייצב.

274. בחוות דעתה ובעדותה הסבירה ד"ר פורמן בפירוט את ממצאיה ומסקנותיה, תוך הישענות על מובאות ותמונות מן הספרות המקצועית. נימוקיה ומסקנותיה הם בעלי היגיון, מדויקים וממצים. ד"ר פורמן עמדה בחוות דעתה, תוך הישענות על מובאות מן הספרות המקצועית, על כך שקיימת הסכמה לפיה ניתן לדעת אם פצע מסוים נגרם על ידי סכין בעל להב

ישר או משונן, כאשר היתה גרירה על פני העור. היא המחישה באמצעות תמונות מהספרות אילו סימנים אופייניים לשימוש בלהב משונן – סימני קווקו או פצעים פסיים מקבילים; זאת בשונה מלהב ישר, שגרירתו על פני העור תיצור קו רציף. במקרה הנוכחי הגיעה ד"ר פורמן למסקנה כי שלושת הצברים שנמצאו בסמוך לחתך בסנטר המנוחה: צבר א', שהוא רצף מקווקו; וצברים ב' וג', שהם רצפים של קווים עדינים מקבילים – מתיישרים עם שימוש בלהב משונן. היא הסבירה כי הסיבה לקיומם של סימנים שונים (צבר מקווקו וצברים של חתכים פסיים מקבילים) היא תנועה בזוויות שונות של להב משונן על פני העור. מסקנתה הסופית היא כזכור כי "הממצאים בסנטר, בשולי פצע החתך מתיישרים עם שימוש בסכין בעל מרכיב משונן. ממצאם אלו כלל לא סביר שייגרמו בעקבות חיתוך בסכין יפני" [עמ' 7 לחוות הדעת].

275. המשיבה לא הציגה חוות דעת נגדית, הסותרת את קביעותיה של ד"ר פורמן. היא אף לא זימנה את ד"ר זייצב לעדות נוספת, שבה יתייחס לממצאיה של ד"ר פורמן. אמנם חוות דעתו של ד"ר זייצב מספקת כאמור מסקנה סופית שונה, אך מלבד זאת, אין בה או בעדותו כל התייחסות לשאלת שינון הלהב או למשמעות האפשרית של צבר א', שבו הבחין ד"ר זייצב, כאמור. למעשה, לפנינו חוות דעתה המנומקת והמבוססת של ד"ר פורמן, אשר ממצאיה הגיוניים ומבוססים על פניו, ומנגד חוות דעתו הקצרה והלקונית של ד"ר זייצב, שאין בה כל ניסיון להתמודד או לערער באופן ממשי את הנימוקים והמסקנות של חוות הדעת השניה. בנסיבות אלה, אך הגיוני הוא להעדיף את חוות הדעת המציגה תזה קוהרנטית, מפורטת, מבוססת ומנומקת – זו של ד"ר פורמן.

אמנם המשיבה ניסתה להתמודד עם מסקנותיה של ד"ר פורמן באמצעות העלאת הסברים חלופיים ליצירת הסימנים שנמצאו בסמוך לחתך בסנטר, אך לא מצאתי כי יש בהם כדי לקעקע את עמדתה. ד"ר פורמן התייחסה מיוזמתה בחוות הדעת לאפשרות שהסימנים נגרמו כתוצאה מגרירה של להב ישר אך קהה, למשל מחמת בלאי, ושללה אפשרות זאת מן הטעם שהיא אינה מתיישרת עם קיומם של פצעים אחידים ובמרווחים שווים כמעט, כמו אלו המופיעים בצברים ב' וג'. עוד התייחסה ד"ר פורמן לאפשרות שהסימנים נגרמו כתוצאה מהימצאותם של גידים מתחת לעור או בליטות גרמיות וקבעה כי הדבר אינו אפשרי משום שבאזור החתך, בסנטר, אין בליטות גרמיות או גידים. בחקירתה הנגדית הבהירה שמאחר שהעור בסנטר הוא מתוח, לא ניתן להשוותו לדוגמאות שהציגה המשיבה לגבי אזורים שבהם העור רפוי. עוד נשאלה בחקירה נגדית על האפשרות שהסימנים הם תוצאה של תזוזת המנוחה או התוקף, והשיבה כי תזוזה שכזו לא היתה יכולה לגרום לפצעים כה אחידים ומקבילים כפי שנמצאו והטעימה כי לא מדובר בפצעים אקראיים [עמ' 1883-1884 לפרוטוקול]. קביעותיו של בית המשפט המחוזי כי לא התקבלה "תשובה מספקת לשאלות ולסברות מדעיות איתם עומתה המומחית" [פסקה 24 לפסק הדין המשלים], וכי לא ניתן לשלול שהסימנים הנדונים נגרמו כתוצאה משימוש בסכין שחוק, מרפיון העור לאחר שנחתך או בשל קימוטו במאבק [שם, פסקה 31] – אינן מקובלות עלי. ד"ר פורמן התמודדה, בין אם מיוזמתה בחוות הדעת ובין אם בחקירתה הנגדית, עם טענות והשערות המנוגדות למסקנתה שלה וסיפקה להן הסבר הגיוני ועקבי. מעבר לכך, קביעותיו של בית המשפט – שמא נגרמו הצברים עקב שימוש בסכין שחוק, ריפיון העור וכיוצא באלו – כלל לא גובו בחוות דעת של מומחה, ונשענו בחלקן בלבד על ספרות כללית שהציגה המשיבה. דומני כי קביעות

אלה אינן יכולות לעמוד מול הסבריה הברורים וההגיוניים של ד"ר פורמן, המתייחסים לחתך במקרה הקונקרטי שלפנינו.

276. טעם נוסף להעדפת חוות דעתה של ד"ר פורמן נעוץ בכך שד"ר זייצב החמיץ את צברים ב' וג'. בית המשפט המחוזי הכיר בכך שד"ר זייצב החמיץ צברים אלו אך לא ייחס לכך חשיבות משום שלשיטתו לא הוכח כי אלו נגרמו על ידי גרירת סכין דווקא וספק אם ניתן לכנותם "פציעה". עוד הפנה לכך שד"ר פורמן עומתה בחקירה נגדית עם הטענה כי מדובר בסימני התייבשות של העור, ומצא לכך חיזוק בכך שהגדירה את הפצעים בחוות דעתה כ"פצעי שפשוף התייבשות עור שטחיים מאוד". גם קביעות אלה אין בידי לקבל. בחוות הדעת הפנתה ד"ר פורמן לספרות שממנה ניתן ללמוד כי פצעים שנוצרו על ידי להב משונן הם פצעי חתך או שפשוף שטחיים, הדומים במראם לצברים ב' ו-ג'. עמדתה כי יש חשיבות גם לצברים אלו לא הועלתה בעלמא אפוא, אלא היא בוססה על ספרות רלוונטית. טענת המשיבה, לעומת זאת, שלפיה מדובר בסימני התייבשות אקראיים על העור, לא גובתה בספרות או בחוות דעת כלשהי והועלתה כהשערה בלבד. ד"ר פורמן התמודדה עם השערה זו בצורה משכנעת בטענה כי היא לא מכירה מהספרות או מתיקים שעליהם עבדה תופעה של התייבשות אקראית, לא כל שכן ב"דגם" כזה; כי אם כן, היינו מוצאים פצעים אלו במקומות אחרים בגוף; וכי ההתייבשות אינה יכולה להיגרם ללא פציעה של העור [עמ' 1883-1884 לפרוטוקול].

מעבר לשאלה אם צברים ב' ו-ג' מלמדים על פגיעה בסכין משוננת, אם לאו, הרי העובדה שד"ר זייצב כלל לא הבחין בהם גורעת בהכרח ממשקלה של חוות דעתו. אין סיבה להניח שלא עמדו לרשותו האמצעים הנדרשים לצורך איתורם. משמעות "ההחמזה" של צברים ב' וג' היא כפולה: ראשית, היא עשויה ללמד, כטענת ההגנה, על כך שד"ר זייצב לא הקפיד להגדיל את שולי החתכים, למרות חשיבותם הברורה במקרה דנן. שנית, העובדה שהחמיץ צברים משמעותיים מלמדת כי מסקנותיו נשענו על תשתית עובדתית חסרה. יש בכך כדי לכרסם במישרין במסקנתו כי החתכים יכולים היו להיגרם על ידי סכין ישרה. לסיכום, העובדה שד"ר זייצב החמיץ צברים אלו היא בעלת משמעות בלתי מבוטלת ומטה היא את הכף לטובת המסקנה כי חוות דעתה של ד"ר פורמן בנושא להב הסכין שגרם לחתך בסנטר המנוחה היא יסודית יותר וכי מסקנותיה נשענות על מכלול המידע הרלוונטי הדרוש לעניין.

277. לכך יש להוסיף כי חוות דעתה של ד"ר פורמן מנומקת ונתמכת בספרות מקצועית, בניגוד לחוות דעתו של ד"ר זייצב שאינה מנומקת ואינה כוללת כל התייחסות לספרות. למעשה, חוות דעתו המשלימה של ד"ר זייצב היא לקונית ביותר, מסתכמת בכשני עמודים של תיאור מוצגים, שלצדם שלוש שורות בהן המסקנה הסופית. ד"ר זייצב לא התייחס בחוות דעתו או בעדותו לקשר אפשרי בין צבר א' לאפשרות שנגרם על ידי להב משונן, וממילא גם לא לצברים ב' ו-ג', שבהם לא הבחין כאמור.

פה המקום לציין בשנית כי למשיבה פתוחה היתה הדרך לבקש לזמן את ד"ר זייצב (או מומחה אחר) לעדות נוספת, שתיתן מענה לממצאיה ולמסקנותיה של ד"ר פורמן, אך היא בחרה שלא לעשות כן, מטעמיה שלה. ניסיונה של המשיבה לקעקע את מקצועיותה של ד"ר פורמן ואת עמדתה בחקירה נגדית לא צלחה ולפיכך נותרנו עם חוות דעת שונות מאד כאמור.

278. סיכומו של דבר, אני סבור כי יש להעדיף את חוות דעתה של ד"ר פורמן בסוגיה זו ולקבוע כי החתך בסנטרה של המנוחה נוצר על ידי סכין משוננת. העובדה שלפחות אחד מהחתכים בגופתה של המנוחה נגרם באמצעות סכין משוננת עומדת בסתירה להודאתו של המערער, שממנה עולה באופן עקבי כי פגע במנוחה באמצעות אחת מהסכינים ששימשו אותו בעבודתו. בכליו של המערער נמצאו סכינים יפניות בעלות להבים ישרים בלבד וכן מחסנית פלסטיק ובה להבים ישרים. אף לא להב משונן אחד נמצא בין כלי העבודה. טוענת המשיבה כי קיימים להבים משוננים המיועדים לשימוש בסכינים יפניות, טענה שגובתה במסמך שהודפס מרשת האינטרנט [ת/832]. גם אם קיימים להבים מסוג זה, האפשרות כי המערער עשה שימוש בסכין יפנית בעלת להב משונן נעדרת אחיזה בחומר הראיות והיא ספקולטיבית בלבד. איני סבור כי ניתן לייחס לכך משקל בנסיבות העניין. כמו כן, איני מוצא נפקות גם בכך שהחתך שהביא למות המנוחה הוא זה שבצוואר ולא זה שבסנטר. שהרי, לא נטען כי החתך בסנטר נגרם על ידי עצם משונן כלשהו שלא במהלך אירוע הרצח; או כי המערער עשה שימוש במספר סכינים במהלך הרצח, אחד מהם בעל להב משונן. ממילא מדובר בספקולציות שלא ניתן למצוא להן תימוכין כלשהם בחומר הראיות. אם כן, סוגיית להב הסכין מלמדת על חוסר התאמה בין הודאותיו של המערער לבין ממצא אובייקטיבי בתיק. מטבע הדברים היעדר התאמה זה גורר אחריו הפחתה של ממש ממשקל ההודאות.

279. בשולי הדיון אך לא למעלה מן הצורך, אתייחס בקצרה לסגנון שבו נקט בית המשפט המחוזי בהתייחסו לד"ר פורמן ולחוות דעתה. בבג"ץ 188/96 צירינסקי נ' סגן נשיא בית משפט השלום בחדרה, פ"ד נב(3) 721 (1998) עמד השופט קדמי על החשיבות הטמונה בכך שבית המשפט יגלה ריסון ואיפוק בבואו לקבוע ממצאי מהימנות אשר עשויים לפגוע בעד:

"קביעת מימצאי מהימנות בפסק-דין עשויה להיות קשה וכואבת לאלה שמהימנותם הייתה שנויה במחלוקת. אשר-על-כן, מן הדין הוא שהשופט – שמטלה זו היא חלק אינטגרלי של משימת השיפוט המוטלת עליו – ינהג בעניין זה בצמצום ובאיפוק, ולא ירחיב בעניין זה מעבר לחיוני ולהכרחי לביסוס הכרעתו השיפוטית. לפסוק האומר ש"החיים והמוות ביד הלשון", משמעות מיוחדת בעניין זה, ועל השופט לשוות זאת תמיד לנגד עיניו. כך לעניין המהימנות, שאין השופט יכול להימנע מלומר דברו לגביה, וכך – על אחת כמה וכמה – לעניין הבעת עמדה ופריסת השקפת עולם, שאינה ממש חיונית להכרעה.

שופט נבחן, בין היתר, ביכולתו לרסן עצמו ולנהוג איפוק בתחום הרגיש של מימצאי מהימנות והבעת דעה על אופיים של אלה המופיעים בפניו, וכישלונות חוזרים בעניין זה עשויים להטיל צל על דמותו כשופט ואפילו – במקרים קיצוניים – להציב בסיס להרהורים שניים בדבר התאמתו לכהונה שלה נבחר" [שם, עמ' 737-738].

כפי שהיטיבה לנסח זאת השופטת דורנר במסגרת אותה הפרשה, הזהירות חשובה במיוחד מקום בו מדובר בעד שאינו בעל דין:

”עד במשפט אינו מיוצג על-ידי עורך-דין, אינו זכאי להביא ראיות, ופריסת גירסתו תלויה בשאלות ששואלים אותו הצדדים.

בנסיבות אלה, קביעת מימצאי מהימנות העשויה לפגוע בעד חייבת להיעשות בזהירות. אל לבית-המשפט לפגוע בעד מעבר לדרוש להכרעה בדין” (שם, עמ’ 741).

את מגוון ההתבטאויות החרिפות שאותן העלה בית המשפט המחוזי על הכתב בעניינה של ד”ר פורמן ניתן למצוא לאורך פסק הדין המשלים ואין צורך לחזור על הדברים. די לציין כי גישתה תוארה, בין היתר, כ”רשלנית”, “לקויה” ו”מגויסת לתוצאה”; וחוות דעתה תוארה כ”מוטה”, “מגמתית” ו”מרובת כשלים מקצועיים וכשלי מהימנות”. אמירות אלה, שספק אם כולן היו נחוצות להכרעה, עלולות לפגוע בשמה הטוב של ד”ר פורמן ואף עשויות לפגוע בפרנסתה. מדובר בעדה מומחית שאינה צד להליך. משכך, הדרכים העומדות לרשותה לצורך השגה על דבריו הנזכרים של בית המשפט המחוזי, הן מצומצמות ביותר. לטעמי, בדיוק במקרים דוגמת אלו, מן הראוי כי בית המשפט יפגין ריסון ויעדן את סגנון הביקורת המופנית על ידו כלפי העד. יתן על כן, וכאן העיקר, סגנונו הבוטח של בית המשפט לא היה כה בעייתי אילו הביקורת עצמה היתה נשענת על בסיס איתן. משמצאנו כי ביקורתו הקשה של בית המשפט לא היתה מבוססת די הצורך, סגנון התבטאותו צורם פי כמה וכמה. אבהיר כי אין להסיק מדבר כי אל לו לבית המשפט לבקר עדים, לעתים אף בתקיפות ונחרצות. ברם, במקרה דנן, בית המשפט לא הסתפק בתקיפות ובנחרצות גרידא, אלא הטיל דופי במהימנות ובמקצועיות של המומחית שלפניו בלשון חריפה שלא לצורך. לא זו רמת הזהירות והריסון המצופה מבית המשפט במקרים כגון אלו.

לד”ר מאיה פורמן-רזניק היה מזל רב. בצעד חריג הופך פרופסור דנציגר את “תפירתה” של ד”ר פורמן-רזניק על ידי יצחק כהן ומבטל אותה. כמובן שחוות הדעת של ד”ר מאיה פורמן-רזניק היא חוות הדעת הנכונה. כמובן, שגם סנ”ץ (בדימוס) אלכס פלג ז”ל, שהיה עד מומחה מטעם ההגנה טען שתאיר ראדה ז”ל נרצחה בסכין משוננת ולא בסכין יפנית.

אז רומן זדורוב לא רצח את תאיר ראדה ז”ל. מעולם הוא לא נקשר לסכין משוננת. זו פעם ראשונה בהיסטוריה הפלילית במדינת ישראל, למיטב ידיעתי, בה כלי הרצח משתנה מכלי הרצח לפי כתב האישום. לתדהמתי – זה לא הביא לזיכוי של רומן זדורוב, על ידי שופטי הרוב בבית המשפט העליון. כמובן, שכלי הרצח השונה מכלי הרצח בכתב האישום הוא מרכיב מרכזי בזיכוי שמזכה פרופסור דנציגר את רומן זדורוב.

רומן זדורוב חף מפשע.